

ECONOMISCH PERIODIEK
NO.170, SEPTEMBER 1990

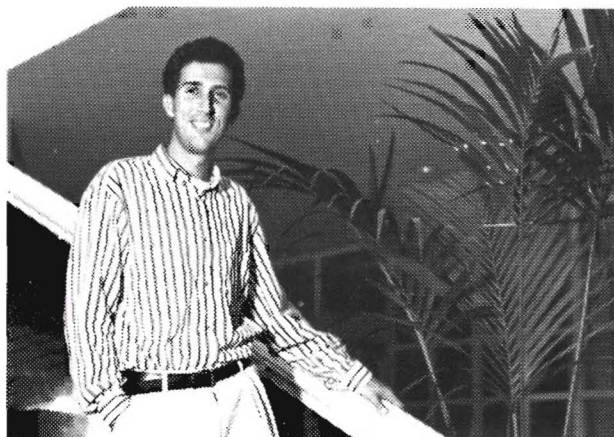
ROSTRA

E C O N O M I C A

**VAKGROEPENSPECIAL
ELF JAAR THATCHER
WELKOM EERSTEJAARS**

CYRIEL REESTMAN ZOEKT COLLEGA'S.

Drs Cyriel F. Reestman (32), financieel beleidsmedewerker bij de gemeente Amsterdam.

Hij studeerde aan de Universiteit van Amsterdam en is nu als econoom werkzaam bij de sector Beleidsadvisering en Begroting van de secretarie-afdeling Financiën. En heeft, sedert hij begin jaren tachtig bij de gemeente Amsterdam begon, langzaam maar zeker een werkpakket opgebouwd dat zich concentreert op de gezondheidszorg en de nutsbedrijven. Werken voor de stad betekent voor Cyriel Reestman direct betrokken zijn bij de grootscheepse reorganisatie, die zich binnen het bestuur van de hoofdstad voltrekt. Met als beoogd totaalresultaat een efficiënt opererende en klantvriendelijke gemeentelijke organisatie. Daarin zal het centrale bestuur zich bezighouden met de grootstedelijke problematiek.

De drie pijlers, waarop dit ingrijpende plan rust, zijn de formering van 16 stadsdelen met elk een eigen ambtelijk en bestuurlijk apparaat, het marktconcurrerend functioneren van de staf- en steundiensten (zoals bijvoorbeeld het Schoonmaakbedrijf en de Stadsdrukkerij), en de totstandkoming van een nieuwe werkrelatie tussen het centrale bestuur en de resterende, centraal blijvende gemeentelijke diensten en bedrijven. Een vorm van zo'n nieuwe werkrelatie kan "contractmanagement" zijn. Hierbij is sprake van een overeenkomst tussen gemeentebestuur en directie, waarbij vooraf bindende afspraken worden gemaakt over de hoeveelheid en kwaliteit van de te leveren producten/diensten alsmede over het bijbehorende budget. Cyriel Reestman houdt zich intensief bezig met het formuleren van de randvoorwaarden, waaronder

het gemeentebestuur het budget aan de andere contractpartner ter beschikking stelt. Voor de "partners" betekent dit, tegen de achtergrond van de gemeentelijke systematiek, een revolutionaire vrijheid in het budgetbeheer en – als tegenhanger – een grotere verantwoordelijkheid.

Binnen de afzonderlijke financiële administraties komt het accent te liggen op interne verslaglegging tussentijds en externe verantwoording achteraf. Dus niet alleen voor de afdeling Financiën, maar ook voor alle andere betrokkenen, waaronder de 70 gemeentelijke bedrijven en diensten, zijn onderwerpen als investeringsselecties, financiële afwegingen, meerjarenplannen, begrotingen, analyses en prognoses alsmede instrumentontwikkeling voor het budgetbeheer erg actueel.

De reorganisatie brengt niet uitsluitend voor ervaren economen nieuwe uitdagingen met zich mee. Juist op dit moment kunnen pas afgestudeerde bedrijfs-economen bij de gemeente een afwisselende en interessante werkervaring opdoen, gekoppeld aan uiteenlopende carrièremogelijkheden. De mobiliteit is hoog en wordt mede gestimuleerd doordat de gemeente Amsterdam uitstekende opleidingsfaciliteiten biedt, die het niveau van het bedrijfsleven zeker evenaren.

Werken voor de stad stelt eisen aan je financieel-economische capaciteiten, maar doet bovendien een beroep op je sociale en bestuurlijke vaardigheden.

ONZE BROCHURE

**"WERKEN VOOR DE STAD"
LIGT VOOR JE KLAAR.**

Als je met je financieel economische opleiding een uitdaging ziet in de implementatie van marktgericht denken en handelen in de overheidssector, lees dan de brochure "Werken voor de Stad".

Je vindt 'm op de NOBAS-kamer (nr. 2162) en op de informatietafel tegenover de kamer van de onderwijsadministratie. Collega's van Cyriel Reestman op diverse posten plus burgemeester Van Thijn en wethouder De Grave vertellen daarin waarom Amsterdam niet alleen een stad is om van te houden, maar zeker ook een stad met een dynamische, uitdagende werkring.

**SOMMIGE MENSEN HOUDEN NIET ALLEEN VAN AMSTERDAM.
ZE WERKEN ER OOK VOOR.**

REDACTIONEEL

"3212, 3212, waar zit dat lokaal in godsnaam? Zeg weet jij waar 3212 is?" Menig derde- of vierdejaars student schuifelt nog op deze wijze door zijn faculteit. Als de student voor het behalen van zijn bul de weg naar de leslokalen weet te vinden, dan mogen we blij zijn. Laat staan dat hij weet wat er zich in al die andere ruimtes afspeelt. Maar de onwetenschap beperkt zich niet tot de studenten. Bij de docenten is het niet veel beter." Zeg ken jij die jongen? Is die niet studentassistent?" "Nee, hoor hij zit al een paar jaar bij die vakgroep, maar wat hij doet moet je me ook niet vragen. Ik weet trouwens überhaupt niet wat ze bij die vakgroep uitspoken". "Ja nu je het zegt, ik kom ook niet verder dan de informatie uit de studiegids". Kortom, zowel studenten als docenten hebben vaak weinig benul van hetgeen zich bij de verschillende vakgroepen afspeelt. Met de vakgroepenspecial in deze Rostra komt daar verandering in.

INHOUDSOPGAVE

Blad van de Faculteit der Economische
Wetenschappen en Econometrie aan de
Universiteit van Amsterdam
Nummer 170 September 1990

Redactie:

Lukas Daalder
Martijn van den Heuvel
Dr. E. de Jong
Jacco Knotnerus
Raoul Leering
Alexander Maljers
Luc Moers
Jeroen van Roon
Drs M. Schulp
Ellen Steenmeijer
Bas Verheijen
Jasper Wesseling

Adreswijzigingen:
Studentenadministratie, Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam

De redactie is bereikbaar op
Kamer 2386 Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam
Telefoon : (020) 5252497
Ingezonden brieven, artikelen en
studierapportages kunnen worden ingekort.

Foto voorpagina

Oplage:
9x per jaar in een oplage van 4500 ex.

Advertenties

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten schriftelijk t.a.v. de penning-
meester

Advertenties in dit nummer van

Arthur Andersen
DSM
Gemeente Amsterdam
KPMG
Moret, Ernst & Young
Procter & Gamble
PTT Nederland
TRN Groep
Unilver

Zet- en drukwerk:
De Bussy

ISSN 0166 - 1485

Openingswoord 4
Drs. M.T.Brouwer

Britse Economie Fluctueert Heftig 5
Raoul Leering

Vakgroepenspecial:

Micro-Economie	9
Agrarische en Ontwikkelingseconomie	10
Actuariaat en Econometrie	11
Bestuurlijke Informatiekunde	13
Economie van de Regio's en van de Sectoren	16
Kwantitatieve Methoden	17
Macro-Economie	19
Financiëel en Strategisch Management en Markttheorie	21
Accountancy	23
Recht	25
À huis Ouverts	27
Lucette Plug	
Quanti est Sapere!	27
Mark Bronstein	

WELKOM

De belangrijke stap is gezet! Jullie hebben ervoor gekozen om Economie aan de Universiteit van Amsterdam te gaan studeren. De faculteit staat klaar om er voor jullie een zo interessant mogelijke tijd van te maken.

Wat mag je van de Economie-studie verwachten? In de eerste plaats een gedegen opleiding in de algemeen- en de bedrijfs-economische vakken. Hier zullen jullie gedurende het eerste jaar mee geconfronteerd worden. In de doctoraal fase zal veel van jullie zelf afhangen en zijn de keuzemogelijkheden groot. Er zijn veel nieuwe afstudeerrichtingen in de maak, waarbij uit een breed palet van studies gekozen kan worden. Bij het maken van een keuze zullen veel mensen zich door toekomstige kansen op een baan laten leiden. Belangrijker dan een uitsluitende oriëntatie op een toekomstig beroep is echter je persoonlijke motivatie en het plezier in de studie. Je onderscheiden van je mede-studenten heeft een niet te onderschatten waarde. Immers, ook hier spelen de wetten van vraag en aanbod. Studeren is net zo iets als koffiestruiken planten: pas over 4 a 5 jaar zal blijken, of je keuze overeenstemt met de arbeidsmarkt van de toekomst. Je kan je onderscheiden door unieke combinaties van vakken, of door activiteiten die zijdelings met de studie verband houden. Een persoonlijk gemotiveerde investering in je eigen 'menselijk kapitaal' is de beste garantie voor een leerzame en interessante studie tijd.

Het faculteitsbestuur heet jullie van harte welkom in onze faculteit. Wij hopen, dat jullie je spoedig in Amsterdam en aan de faculteit thuis zullen voelen.

Het faculteitsbestuur

BRITSE ECONOMIE FLUCTUEERT HEFTIG

RAOUL LEERING

In het begin van de jaren tachtig liep Groot Brittannië voorop in de economische malaise. Vanaf 1985 groeide de economie aanzienlijk sneller dan die van de EG-partners aan het vaste land. Sinds kort dreigt de Britse economie echter weer te ontsporen. Een terugblik op 11 jaar aanbodeconomie onder leiding van Margaret Thatcher.

KOERSWIJZIGING

Bij het aantreden van Thatcher als premier stond de Britse economie er niet sterk voor. Evenals de andere industrielanden had Groot Brittannië (GB) in de jaren zeventig te kampen met een forse terugval in de produktiegroei. Toch was de wereldwijde recessie zeker niet de enige oorzaak van het economische verval. De prestaties van GB bleven namelijk ver achter bij andere G-7 landen. Terwijl Frankrijk en West-Duitsland over de periode 1974-1979 jaarlijks een (gemiddeld) groei-cijfer van respectievelijk 3,1% en 2,5% realiseerden, moest GB zich behelpen met een schamel gemiddelde van 1,5%¹.

Naast de lage groei, die samenhang met sterk achterblijvende investeringen, had het land te kampen met een inflatie van 15% en een zeer starre en onrustige arbeidsmarkt.

Thatcher besloot tot een drastische koerswijziging. Alhoewel Thatchers voorganger, Labourleider Callaghan, al de aanzet had gegeven tot het loslaten van de Keynesiaanse bestedings-politiek ging met de conservatieven het roer pas echt om. Geïnspireerd door de aanbodeeconomisten en monetaristen richtte Thatcher haar vizier op het terugdringen van de rol van de overheid en het beteugelen van de inflatie.

De eerste begroting van de toenmalige minister van financiën Howe was dan ook opzienbarend. Met drastische belastingverlagingen werd geprobeerd de Britse ondernemingen tot meer bedrijvigheid aan te sporen. Zo werd onder andere het belastingtarief van 15% over inkomen uit investeringen in twee fasen werd afgeschaft, om daarmee de vervanging van het sterk verouderde produktieapparaat te stimuleren.

Daarnaast kondigde Thatcher de privatisering van een groot aantal staatsbedrijven aan, om onder andere daarmee gestalte te geven aan het voornemen tot het terugdringen van de overheidsinvloed op de economie. Hetzelfde motief was aanleiding voor de conservatieven om deregulering

hoog op de agenda te plaatsen.

Ter bestrijding van de inflatie werd gekozen voor de monetaristische methode: het beheersen van de geldgroei.

WISSELEND BEELD

Uit bovenstaande wordt duidelijk dat Thatcher, voorstander als ze is van het 'survival of the fittest-principe', volledig haar vertrouwen stelde in het marktmechanisme als kompas voor de samenleving.

Wat zijn nu de resultaten van dit beleid? Als we de belangrijkste sociaal-economische grootheden bezien dan constateren we een wisselend beeld.

Tijdens een groot deel van Thatchers' eerste termijn (1979-1983) verkeerde de Britse economie in een depressie. De enorme daling van de particuliere en overheidsinvesteringen en de economische terugval in de overige industrielanden kwamen hard aan. In 1980 en 1981 was er geen sprake van zó maar een stagnatie of recessie, maar daalde de produktie in beide jaren met 2,2%.

Economisch beleid gekenmerkt door wijziging 'policymix'.

Vanaf 1982 vertoonde de Britse economie een krachtig herstel. Het beleid van Thatcher begon zijn vruchten af te werpen. De lagere belastingtarieven en stijgende kapitaal- en arbeidsproduktiviteit zorgden voor een verbeterde concurrentiepositie en stijgende rendementen. De investeringen trokken aan en het nationaal produkt groeide weer. De gemiddelde groei van het BNP over de periode 1982-'88 bedroeg 3%. Daarmee bleef GB Frankrijk en West-Duitsland ruimschoots voor en groeide het zelfs iets sneller dan de VS.

De overheidsfinancien hebben zich zeer voorspoedig ontwikkeld. Bedroeg het begrotingstekort in 1979 nog 3% van het nationaal inkomen, in 1988 werd voor het eerst een overschot van 3/4% geboekt. Deze verbetering heeft GB in staat gesteld zowel de jaarlijkse rentelasten als de totale overheids-

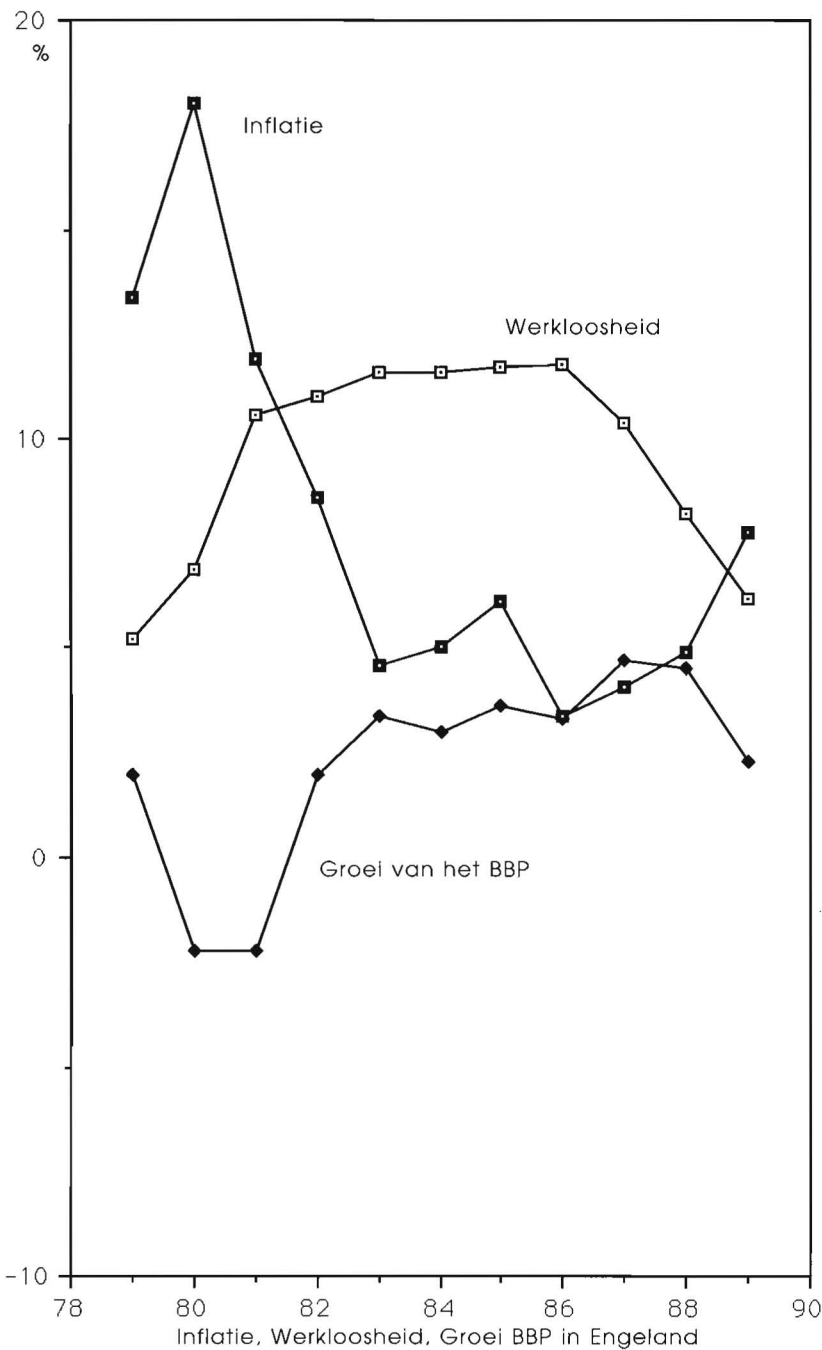
schuld fors terug te dringen.

De privatiseringsoperatie is in hoog tempo doorgevoerd. Meer dan een derde van de bedrijven die in 1979 staats eigendom waren staan nu op eigen benen. Daarnaast is een groot deel van de minderheidsbelangen (die de overheid in vele bedrijven had) afgestoten. Hiermee is het aandeel van de overheid in de totale werkgelegenheid gehalveerd.

FINANCIËLE MARKTEN

Naast het versoepelen van loon- en prijscontroles is de deregulering vooral sterk terug te vinden op de financiële markten. Een hele reeks beperkingen van de handel op de geld-, kapitaal- en valutamarkten zijn uit de weg geruimd. Belangrijk was het afschaffen van de restricties op de export van kapitaal. Tot aan 1979 was het de banken (in feite) alleen toegestaan krediet te verlenen aan Britse bedrijven en particulieren. De ondernemingen hoefden dus niet met buitenlandse ondernemingen te concurreren om het beschikbare krediet. Deze vorm van protectionisme leidde ertoe dat ook inefficiënte bedrijven zonder al te veel moeite financieringsmiddelen konden bemachtigen.

Een andere aanleiding voor het liberaliseren van de financiële markten was het groeiende overschot op de lopende rekening. Dit overschot was het directe gevolg van de Britse olievondsten uit 1976, waarna GB zich ontwikkelde van een olie-importeur tot olie-exporteur. Bij blijvende restricties op kapitaalexport zou een zeer onevenwichtige situatie zijn ontstaan. Het lopende rekeningoverschot zou namelijk niet gecompenseerd kunnen worden door een tekort op de kapitaalrekening. Een dergelijke onevenwichtigheid zou dan in de goederensfeer zelf gecorrigeerd moeten worden, wat een forse appreciatie van de pond betekent zou hebben. Dit zou, de toch al zwakke, internationale concurrentiepositie van het Britse bedrijfsleven verder hebben aangetast. De liberalisering van de kapitaal- en valutamarkten in 1979 voorkwam deze ontwikkeling.

Inflatie, Werkloosheid, Groei van het BBP in Engeland

Door de mogelijkheid van kapitaalexport werd de opmars van het pond geremd, alhoewel die toch, mede als gevolg van het restrictieve monetaire beleid, over de periode 1979-1981 ten opzichte van de DM 18% bedroeg.

Het monetaire beleid had tot doel de inflatie de kop in te drukken. Alhoewel de inflatie in de eerste vier Thatcher-jaren terugviel van 18% tot 4,5%, was dit niet het gevolg van het (monetaristische) beleid dat erop gericht was de geldgroei te beheersen. De gestelde streefcijfers voor de geldgroei werden namelijk in die jaren ruimschoots overschreden. De aanvankelijk tegenvallende reductie van het overheidstekort en de kredietexplosie als gevolg van de deregulering van de financiële markten waren de oorzaak van deze 'overshooting'. Wel dient opgemerkt te worden

dat getwijfeld werd aan de gekozen indicator voor de geldgroei. Voor andere indicatoren waren de overschrijdingen namelijk minder ernstig. Hoe dan ook, van een stevige controle op de groei van de geldhoeveelheid was geen sprake. De forse daling van de inflatie is veeleer het gevolg van andere factoren. De appreciatie van de pond in de periode 1979-1981, maar vooral de spectaculaire daling van de omloopsnelheid (van het geld) lagen ten grondslag aan het teruglopen van de prijsstijging.

KEERZIJDJE

De keerzijde van de medaille is dat Thatchers beleid een flinke stijging van de werkloosheid veroorzaakte. Het restrictief monetaire beleid leidde aanvankelijk via de hogere rente

tot een appreciatie van de pond en verzwakte daarmee de concurrentiepositie van het Britse bedrijfsleven. Te zamen met de uitstoot van arbeid als gevolg van de privatiseringsgolf en het terugvallen van de investeringen leidde dit tot een forse daling van de werkgelegenheid. De werkloosheid liep hierdoor op van 5,2% in 1979 tot bijna 12% in 1986 (ver boven het G-7-gemiddelde). De accentverschuiving van bestedingspolitiek naar een beleid gericht op de aanbodzijde van de economie eiste, te zamen met een geringe arbeidsmarktflexibiliteit, duidelijk zijn tot in de vorm van ruim twee miljoen meer werklozen.

Naast de werklozen ondervonden ook de laagstbetaalden weinig profijt van het overheidsbeleid, getuige de verandering in de inkomensverdeling. In 1970 verdiende de best betaalde 10% van de mannelijke beroepsbevolking 62% meer dan modaal, tegen 72% in 1986. De slechts betaalde 10% verdiende in 1970 36% minder dan modaal, tegen 41% in 1986. Dit komt voort uit het feit dat de belastingverlagingen hoofdzakelijk ten goede van de hogere inkomensgroepen zijn gekomen.

In 1984 sloeg de daling van het aantal banen om in een lichte stijging, voornamelijk te danken aan een afname van de groei van de arbeidsproductiviteit. Het herstel was echter te zwak om de lichte versnelling in de groei van het arbeidsaanbod op te kunnen vangen, zodat de werkloosheid ook in 1984 en 1985 nog toenam.

In 1986 ging, de altijd halsstarrige, Thatcher overstap en werd besloten een actiever beleid ter bestrijding van de werkloosheid te gaan voeren. Er werd een herintredingsprogramma voor langdurig werklozen en een opleidingsprogramma voor schoolverlaters in het leven geroepen.

Ondertussen ontwikkelde de productiegroei zich zeer voorspoedig wat resulteerde in een aantrekkende groei van de werkgelegenheid. Te zamen met de positieve resultaten die geboekt werden met de werkloosheidsprogramma's leidde dit in de afgelopen jaren tot een forse daling van de werkloosheid.

RECESSIE?

De ontwikkeling van de Britse economie in de voorbije jaren was tot voor kort een klassiek voorbeeld van overbesteding. De in 1985 ingezette periode van hoogconjunctuur ging gepaard met een sterke expansie van de binnenlandse vraag. Met name de almaar groeiende consumptie zorde ervoor dat Britse producenten steeds vaker nee moesten verkopen. Dit leidde tot een toenemend tekort op de lopende rekening en een inflatie die vanaf het tweede kwartaal in 1988 weer snel begon op te lopen. Hierdoor ontstond vanaf mei 1988 een sterke neerwaartse

Thatcher op de culturele toer.

druk op de pond. Vanwege de prioriteit van het anti-inflatiebeleid besloten de autoriteiten tot een renteverhoging. Ondanks een poging om de aanhoudende druk op de pond vervolgens met valutamarktinterventies te weerstaan, moesten de autoriteiten de rente, ter verdediging van de wisselkoers, in de daaropvolgende anderhalf jaar nog enkele malen verhogen.

Hogere loonkosten oorzaak van aanhoudende inflatie

Recentelijk lijkt de hoge rente de Britse economie echter in de problemen te brengen. De binnenlandse bestedingen zijn sterk teruggelopen en de economische groei zal, volgens de OECD, dit jaar terugvallen tot 1%. Ook recente enquetes voorspellen weinig goeds. De laatste kwartaalenquete onder de werkgevers² bracht naar voren dat een derde van de ondernemingen momenteel minder produceert in vergelijking met vorig jaar. Bijna de helft van de geënqueteerden meldde een daling van de exportorders en 35% is van plan minder te investeren dan in het afgelopen jaar. Daarnaast denkt 40% de komende tien maanden werknemers te moeten ontslaan. Ook bij de consumenten is het vertrouwen in de economische ontwikkeling afgenomen.³

ERM

Het anti-inflatiebeleid van Thatcher dreigt dus opnieuw zijn tol te eisen. Op zich is de keuze voor dit beleid niet geheel onlogisch. Immers een aanhoudende inflatie zal waarschijnlijk ook een recessie veroorzaken. Het probleem is echter dat het anti-inflatiebeleid weinig effect sorteert. Sterker nog, de prijsstijgingen zijn dit jaar alleen maar verder opgelopen.

De vraag is hoe het mogelijk is dat, ondanks de terugvallende bestedingen, de inflatie toch aanhoudt. Voor een deel is dit het directe gevolg van de hogere hypotheekkosten. Hypotheken worden in GB namelijk vrijwel altijd tegen een variabele rente afgesloten. Voor een ander belangrijk deel komt het voort uit de stijgende loonkosten per eenheid produkt. De opgelopen inflatie(verwachtingen) hebben geleid tot hogere looneisen, terwijl de arbeidsproductiviteit terugloopt. Wil Thatcher deze inflatiebron de kop indrukken dan zal ze bij de vakbonden aan moeten kloppen. Niet bepaald een belangengroep waarbij ze zich de afgelopen 11 jaar erg populair heeft gemaakt.

Een meer toegankelijke uitweg uit de problemen lijkt een snelle toetreding tot het wisselkoersmechanisme van het EMS (het ERM) te zijn. De speculatie tegen de pond uit de afgelopen periode is veelal voortgekomen uit wantrou-

wen van de beleggers omtrent het succes van het anti-inflatiebeleid. Bij een toetreding zal hun wantrouwen afnemen, waardoor de rente omlaag kan.

Nu ook Thatcher, onder druk van haar sterk gedaalde populariteit, inziet dat monetaire politiek ook bij zwevende wisselkoersen niet afdoende is om een stevige greep op de inflatie te behouden, lijkt toetreding tot het ERM een kwestie van tijd te zijn. De vraag is echter of de toetreding voor GB op tijd zal komen om het land voor een recessie te behoeden.

POLICYMIX

Kenmerkend voor het economische beleid van Thatcher is de verandering in de 'policymix'. In de jaren zeventig werd voornamelijk geprobeerd de macro-economische ontwikkeling te sturen door middel van begrotingsbeleid. Sinds de machtsovername van Thatcher is die rol gereserveerd voor het monetaire beleid, waarbij het beheersen van de inflatie centraal staat. Begrotingsbeleid is volgens de conservatieven niet effectief genoeg om de algemeen economische ontwikkeling in juiste banen te leiden. Integendeel, de conservatieven zien de toegenomen omvang van de collectieve sector in de jaren zeventig als een van de belangrijkste oorzaken voor de depressie in het begin van de jaren tachtig. Door de conservatieven is het begrotingsbeleid ingezet ter versterking van de aanbodzijde van de economie.

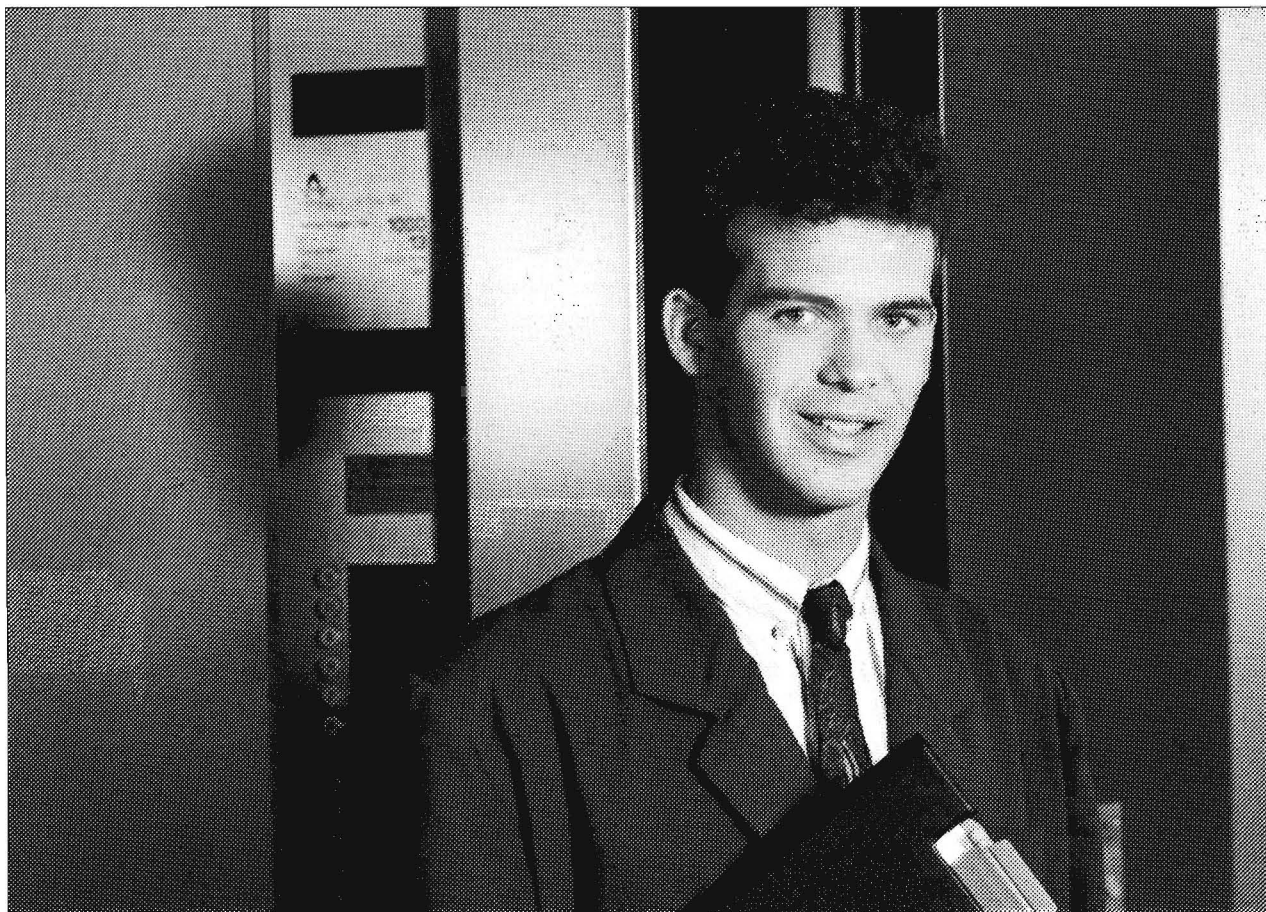
De recente gebeurtenissen tonen aan dat de door de conservatieven gekozen policymix echter (ook) niet in staat is een goede greep op de economische ontwikkeling te houden.

Alle in dit artikel vermelde cijfers zijn afkomstig uit; 1: Economist, 4-1-1990 t/m 11-8-1990 International Financial statistics, yearbook 1989, Month editions Jan. 1990 t/m May 1990; OECD, landen-surveys 1983 t/m 1990

2: Volkskrant, 6-8-1990, pagina 2

3: OECD, Economic Outlook 1990

Een bedrijfseconoom combineert werk en studie bij de TRN Groep.

Vanuit 55 vestigingen en met behulp van 3.000 mensen levert de TRN Groep haar complete financieel-zakelijke dienstverlening. Pragmatisch, ondernemend en geïnspireerd. In mondiaal verband is de TRN Groep aangesloten bij DRT International, een van de grotere organisaties voor financieel-zakelijke adviezen ter wereld. De TRN Groep is een samenwerkingsverband van vier maatschappen: TRN Nederlandse Accountants Maatschap de Tombe (registeraccountants), TRN Begheyn & Sneepe Melse (belastingadviseurs), TRN Van der Laan & Siebesma (accountants-administratieconsulenten) en TRN Volder & Vis (organisatie-adviseurs).

"Na mijn studie ben ik meteen doorggegaan met de postdoctorale accountancy-opleiding. Dat kost me minstens twee à drie jaar. Maar nu ik bij de TRN Groep werk, tellen die jaren mee als werkervaring. Zo werk ik niet alleen gericht maar vooral ook efficiënt aan mijn carrière."

ECONOMEN m/v

Peter (25), afgestudeerd econoom, is hard bezig met zijn opleiding voor Registeraccountant. Om als RA voor benoeming tot medewerker in aanmerking te komen heeft hij minimaal vier jaar werkervaring nodig. En die doet hij nu tijdens zijn studie op. Ook bij de TRN Groep vormen opleiding en vakbekwaamheid de basis voor een

gezonde carrière. Maar sociale, commerciële en managementvaardigheden vormen met een gezonde portie ondernemingszin minstens zo belangrijke componenten. Wie vanuit die positie wil bouwen aan zijn toekomst, is bij de TRN Groep op zijn plaats.

Ben je in het bezit van je doctoraal Bedrijfseconomie of hoop je het binnen een jaar te halen, neem dan contact op met TRN Nederlandse Accountants Maatschap de Tombe, Postbus 75121, 1070 AC Amsterdam, ter attentie van mevrouw mr. B.G. Tanis. Voor meer informatie kun je haar ook bellen: 020-73.30.12.

 TRN Groep

ONDERNEMEND IN ZAKEN.

AMBTENAREN OVERBETAALD

BAS VERHEIJEN

"Ambtenaren zijn overbetaald", zegt ambtenaar Drs. H. Oosterbeek, als Universitair Docent verbonden aan de leerstoel Prijsstheorie van de vakgroep Micro-Economie. Een gesprek met een jonge wetenschapper.

MICRO-ECONOMIE

De economische wetenschap bestudeert het menselijk handelen met betrekking tot economische goederen. Door de beperkte beschikbaarheid van economische goederen is er sprake van schaarste. De mens wordt door deze schaarste gedwongen keuzes te maken ten aanzien van de toewijding van goederen. In de economie houdt men zich bezig met de consequenties en problemen die dit keuzeproces met zich meebrengt.

De micro-economie bestudeert de bovengenoemde problemen uitgaande van het gedrag van individuele economische subjecten. Zij wil een verklaring geven voor de hoeveelheden van alle goederen die op alle markten verhandeld worden en de prijzen die op die markten tot stand komen. Daarbij staat het zogenaamde allocatieproces centraal(1).

ALLOCATIE

Oosterbeek doet op dit moment andere onderzoek naar de allocatiefunctie van de arbeidsmarkt. Hij bouwt voort op theorieën die mede ontwikkeld zijn door Prof. Dr. J. Hartog. Het voorwaardelijk financieringsproject waarvan het onderzoek van Oosterbeek deel uitmaakt, draagt de naam 'Arbeidsmarkt en maatschappelijke ongelijkheid'.

Oosterbeek: "In Nederland heerst tegenwoordig de mening dat ambtenaren te weinig verdienen in vergelijking met werknemers in de marktsector. Deze mening komt voort uit het feit dat in 1982 de koppeling tussen de lonen bij de overheid en de lonen in het bedrijfsleven is losgelaten. De ambtenarensalarissen zijn sindsdien minder gestegen dan de lonen van andere werknemers. Aan het verschil in loonontwikkeling kun je echter geen conclusies verbinden over onderbetaling! Een doorsnee ambtenaar verschilt van een doorsnee werknemer in het bedrijfsleven.

Salarisvergelijkingen tussen de bovengenoemde groepen worden gemaakt op basis van zichtbare kenmerken, zoals geslacht, opleiding, ervaring, enz.. Men berekent het verschil in salaris tussen een werknemer in het bedrijfsleven en een ambtenaar, die dezelfde zichtbare kenmerken hebben. De uitkomst van dergelijk onderzoek komt overeen met de alom heersende

mening: een ambtenaar wordt slecht betaald.

Er zijn echter ook andere dan zichtbare verschillen tussen werknemers aan te wijzen. Onzichtbare verschillen, zoals ambitie, toewijding, gevoel voor werk en dergelijke.

Je zou kunnen zeggen dat werkgevers zich niet alleen laten leiden door zichtbare kenmerken bij de selectie van hun personeel, maar dat zij ook op de onzichtbare kwaliteiten letten. Bij personeelswerving wordt niet alleen op diploma's gelet. En dat zelfde geldt voor werknemers die op zoek zijn naar werk. Een werknemer kent zijn eigen onzichtbare kwaliteiten. Bij de selectie van een baan betreft hij deze kenmerken.

Hieruit kan je concluderen dat werknemers en personeelsafdelingen er samen voor zorgen dat mensen terecht komen in een sector waar ze het best passen. Door het selectieproces zijn de onzichtbare kwaliteiten van werknemers niet meer willekeurig verdeeld over de overheid en het bedrijfsleven. Een ambtenaar heeft meer zichtbare en onzichtbare kwaliteiten voor het werk dat hij doet dan een werknemer uit het bedrijfsleven en omgekeerd.

In salarisvergelijkingen moet je de effecten van dit selectieproces meenemen. Je moet rekening houden met de onzichtbare kenmerken, oftewel je moet een zelfselectiefactor opnemen

in de berekeningen. Je kan niet klakkeloos twee werknemers uit verschillende sectoren met elkaar vergelijken.

Oosterbeek: "Je kan concluderen dat er geen aanwijzingen zijn dat ambtenaren onderbetaald worden!"

Hartog en ik hebben in ons onderzoek rekening gehouden met deze zelfselectiefactor. Wij kunnen nu beter voorspellen wat ambtenaren en werknemers uit het bedrijfsleven in de andere sector verdiend zouden hebben. Lager opgeleide ambtenaren verdienen meer als ambtenaar dan ze in het bedrijfsleven zouden verdienen. Lager opgeleide werknemers uit het bedrijfsleven verdienen in hun huidige functie minder dan ze bij de overheid zouden hebben verdiend. Lager opgeleiden zijn dus bij de overheid overbetaald!!! Hoger opgeleide ambtenaren verdienen bij de overheid meer dan ze zouden verdienen in het bedrijfsleven. Hogeropgeleide werknemers uit het bedrijfsleven zouden er bij de overheid op achteruit gegaan zijn. Zij zitten dus op de plaats waar de beloning het hoogst is. Je kan nu concluderen dat er geen aanwijzingen zijn dat ambtenaren onderbetaald worden!"

Oosterbeek praat bescheiden over de op zijn allermindst opmerkelijke uitkomst van het onderzoek waarmee Hartog en hij bezig zijn.

Oosterbeek: "Kijk, het heeft niet zoveel zin om de publiciteit te zoeken met zo iets. Je loopt alleen maar de kans je objectiviteit bij verder onderzoek te verliezen, omdat je bij bepaalde uitkomsten oneigenlijke belangen hebt. Er is een brief naar het Ministerie (Binnenlandse Zaken, red.) gegaan. Ze waren zeer geïnteresseerd in de uitkomsten van dit onderzoek. Misschien komt er nog iets in een wetenschappelijk tijdschrift, maar dan moet het vervolgonderzoek wel eerst helemaal zijn afgerond."

(1) Informatie uit: J.G. Odink en J.S. Schoorl, 1984 "Inleiding tot de micro-economie", Wolters-Noordhoff.

De heer Oosterbeek

ONDERZOEKEN EN SCHRIJVEN

LUC MOERS

De vakgroep Agrarische en Ontwikkelingseconomie zit, als een van de kleinere vakgroepen van onze faculteit, zeker niet stil. Een andere constructie voor het vak Agrarische Economie wordt op poten gezet, Ontwikkelingseconomie biedt de mogelijkheid om onderzoekservaring op te doen in een Derde Wereldland en aan het trainen van de schrijfvaardigheid wordt veel aandacht besteed. De voorzitter van de vakgroep, Dr. I. Wahab, spreekt.

In de studiegids is bij Agrarische Economie geen wetenschappelijke staf te vinden en in de vakkenbeschrijving wordt vermeld: "Voor inlichtingen secretariaat vakgroep."

Wat is er met Agrarische Economie gebeurd?

"Het vak wordt nu niet gegeven. De deeltijd-hoogleraar Prof. Dr. J. de Veer is met emeritaat gegaan. Er wordt gewerkt aan een constructie om Agrarische Economie tot een bijzondere leerstoel te maken, dat wil zeggen een leerstoel gefinancierd buiten de begroting van de faculteit om. Bij mijn weten zijn die onderhandelingen rond, er is een instelling die de leerstoel wil financieren. Dan moet er iemand voorgedragen worden en kan de rest van de procedure worden afgewerkt. Volgend studiejaar wordt het vak waarschijnlijk wel weer gegeven, zo niet eerder."

Er is nog niets bekend over de toekomstige inhoud van het vak Agrarische Economie. Wahab: "Die wordt min of meer bepaald door de specialisatie van de aan te trekken persoon."

ONTWIKKELINGSECONOMIE

Aangezien het derde vak dat binnen de vakgroep wordt gedoceerd, Economische Sociologie, nogal op zichzelf staat, neemt het gesprek hiermee al snel een wending naar het vak Ontwikkelingseconomie, dat in de rest van dit stuk dan ook centraal zal staan. Ontwikkelingseconomie onderscheidt zich op twee punten van andere vakken. Er is op specialisatieniveau de mogelijkheid om veldonderzoek te doen in een ontwikkelingsland (resultierend in een scriptie) en zowel op propedeuse-, keuze- als specialisatieniveau moet een paper geschreven worden.

Wat betreft het trainen van de schrijfvaardigheid stelt Wahab: "Ik dacht dat 80% van de werkzaamheden van een afgestudeerde econoom bestaat uit het schrijven van notities, memo's naar een hogere geleiding. Je moet zo'n memo in een kort tijdsbestek kunnen schrijven. Daarom proberen wij de studenten te dwingen in een goede maand tijd op 10, 15 pagina's iets duidelijk neer te zetten: wat is je vraagstelling, hoe werk je die uit en wat is je conclusie?" Alleen

het specialisatievak kent daarbij een centraal thema. Op de andere twee niveau's bestaat een grote mate van vrijheid van onderwerpskeuze: "Het moet een economisch onderwerp zijn, maar Ontwikkelingseconomie wordt ruim gedefinieerd." Dit mede omdat, zeker bij het keuzevak, ongeveer de helft van de deelnemers geen econoom is, maar bestaat uit bijvoorbeeld sociaal geografen en cultureel antropologen.

ONDERZOEK

Waar kunnen mensen naartoe die veldonderzoek in de Derde Wereld willen doen?

"Met universiteiten in Peru, Nicaragua en Benin hebben we een formele samenwerkingsovereenkomst. Verder bestaat de mogelijkheid bij de Werkgroep Studentenreizen Ontwikkelingslanden (WSO) voorgedragen te worden voor een subsidie en dan via onze contacten ergens anders terecht te komen."

"Je weet toch niks, grofweg gezegd."

Als je naar Peru, Nicaragua of Benin gaat, word je ingeschakeld bij het daar lopende onderzoek. In Benin wordt onderzocht hoe een boer op bepaalde impulsen reageert. Wahab: "Functioneert de markt? Zit er verband tussen de prijzen van de ene en van de andere markt? Reageert een boer op prikkels van de overheid?" In Peru gaat het om de kleinschalige industrie. Het onderzoeksterrein in Nicaragua is algemener: het aanpassings- en stabilisatiebeleid van de centrale overheid.

Wat wordt van een student geëist, wil hij naar een van deze drie landen toe kunnen?

"Allereerst moet het specialisatievak Ontwikkelingseconomie gevolgd zijn. Uit de hieruit resulterende kandidaten wordt er een aantal gekozen dat in het onderzoeksplan past en de taal (Spaans of Frans, LM), in woord én geschrift, kundig is. Dit laatste omdat de scripties ook in de taal van

het land geschreven moeten worden. Dat vinden we eleganter ten opzichte van de gastheer, dat je niet zegt van: *wij zuigen alleen maar de kennis weg. We geven ook een verslag van het onderzoek.*"

TOEKOMST

Hoe ziet de toekomst van het vakgebied eruit; tendeeft de theoretische literatuur in een bepaalde richting?

"Ja. De Ontwikkelingseconomie heeft zich sterk bewogen op macro-economisch niveau, maar er zijn signalen dat het hele macro-economische concept in de Derde Wereld niet werkt zoals wij denken dat het had moeten werken. Daardoor ontstaat nu de neiging om steeds meer micro-economisch onderzoek te gaan verrichten dat bouwstenen aandraagt voor macro-economisch beleid."

Wat betreft de mogelijke toekomst van studenten die zich in het vak Ontwikkelingseconomie hebben gespecialiseerd wil Wahab dit nog wel kwijt: "Voor een beperkt aantal studenten bestaat de mogelijkheid uitgezonden te worden naar een Derde Wereldland. Via Buitenlandse Zaken kun je voorgedragen worden bij een van de internationale organisaties op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Dat is echter een langdurige procedure: je moet rekening houden met 1 tot 2 jaar. De vraag naar pas afgestudeerde ontwikkelingseconomen is nu eenmaal niet meer zo groot. Eigenlijk is Afrika het enige continent dat nog onervaren pas afgestudeerde mensen kan gebruiken. India gooit jaarlijks talloze *bachelors* en *masters* op de markt, Indonesië ook. Of je nu een onervaren master bent uit Indonesië, danwel een onervaren doctorandus uit Amsterdam, dat maakt niet zoveel uit: je weet toch niks, grofweg gezegd."

VREEMDE EENDEN IN DE BIJT?

RAOUL LEERING, ELLEN STEENMEIJER, JOHN V.D. STEUR

Weinig economen zijn bekend met de vakgroep Econometrie en Actuarial. Een interview met vakgroepvoorzitter Prof. Dr. H. Wolthuis brengt hier hopelijk verandering in.

In 1963 zijn de toen opgerichte econometrie-opleiding en de uit 1948 stammende opleiding actuarial ondergebracht in de Interfaculteit Actuarial en Econometrie. Deze Interfaculteit is in 1987 als vakgroep opgegaan in de faculteit der Economische wetenschappen en Econometrie. Wolthuis kent de geschiedenis van deze vakgroep als geen ander daar hij er vrijwel van het begin af aan bij is geweest. In 1963 begon hij er met zijn studie om in 1968 studentassistent actuarial te worden. In 1971 studeerde hij af en werd direct wetenschappelijk medewerker. In 1988 promoveerde hij en vorig jaar werd hij tot hoogleraar actuarial levensverzekering benoemd.

De vakgroep is tamelijk geïsoleerd van de rest van onze faculteit. Zij heeft voor een belangrijk deel haar eigen studierichtingen, die door de studenten vanaf de propedeuse tot en met het doctoraal gevolgd kunnen worden. Studenten economie kunnen er Econometrie voor Economen en Wiskundige Economie voor Economen volgen. Een vaak gehoorde klacht uit de hoek van de algemene economen is dat deze vakken te theoretisch zijn en dat je er in de praktijk weinig aan hebt. Het bouwen van modellen en het interpreteren van regressieresultaten worden bijvoorbeeld onvoldoende belicht.

Is men binnen de vakgroep hiervan op de hoogte en komt daar in de nabije toekomst verandering in?

Wolthuis: "Nee, het is ook nooit concreet aan de orde gesteld. Als het echter zo is dat veel studenten een meer praktijkgerichte invulling van het vak Econometrie voor Economen wensen, zouden zij zich moeten bundelen en het initiatief moeten nemen om een dergelijk vak van de grond te krijgen. Misschien ligt hier wel een taak voor de Strategie-commissie. Ik zou voor mijn eigen vak een dergelijk verzoek wel honoreren en ik denk dat mijn collega's van econometrie er ook niet afwijzend tegenover staan.

Iets wat ik gedurende vier jaar heb gedaan is één dag in de week een stage lopen in de actuarial praktijk. Hierdoor kun je er voor zorgen dat onderzoek en onderwijs nauw aansluiten op praktische problemen. Eigenlijk zou elke hoogleraar zelf in de praktijk moeten werken of samen met iemand uit het bedrijfsleven of van de overheid

onderzoek moeten doen, om zo 'feeling' met de praktijk te houden. Dat gebeurt nu nog te weinig."

Een ander punt van kritiek geuit door economen is dat de econometrische modellen luchtkastelen zijn, die bij een zeer kleine verandering van één van de inputvariabelen al beginnen te bibberen.

Wolthuis: "Naar mijn mening hebben modellen wel degelijk nut, maar eigenlijk zou je deze vraag aan een echte econometrist moeten stellen."

ONDERZOEK

Binnen de vakgroep wordt op verschillende gebieden onderzoek gedaan. Zo houdt men zich bij Besliskunde bezig met combinatorische optimalisering en voorraadproblemen. Binnen Econometrie doet men onderzoek op het gebied van schattingsproblemen, specificatie-analyse en een automarktonderzoek. Het doel van dit laatste project is na te gaan hoe vaste en variabele kosten van invloed zijn op het bezit en het gebruik van auto's door particulieren. Sparen en investeren in relatie tot bevolkingsgroei en pensioenen zijn onderwerpen die binnen Wiskundige Economie aan bod komen.

Wolthuis: "Binnen de economie wordt veel te weinig aandacht besteed aan pensioenen en de invloed van het verzekeringsbedrijf op de economie. Zonder verzekeringen is er geen economie! Er gaan gigantische bedragen in om en het is in feite de olie in de motor."

Zelf werkt Wolthuis binnen het actuarial met theoretische modellenbouw, de zogenaamde Markovmodellen. Hij houdt zich echter ook bezig met praktische aspecten van het vak zoals het uitleggen aan Wiskundeleraren op de

Vakgroepvoorzitter Wolthuis

middelbare school hoe sparen via levensverzekeringen werkt. Tevens heeft hij recentelijk samen met een student de fiscale en actuarial aspecten van de spaarhypotheek bestudeerd. Deze hypotheek is gepusht door de Consumentenbond en de Vereniging Eigen Huis. Wolthuis zelf zal hem echter nooit afsluiten, hij vindt het een 'gevaarlijk produkt'.

Wolthuis: "Een nieuwe fiscale regeling die per 1 januari 1991 ingaat stelt dat je minimaal 25 jaar achter elkaar premie moet betalen om belastingvrij sparen voor de aflossing van de hypotheek te kunnen realiseren, zonder bij voortijdige beëindiging met een fiscale claim geconfronteerd te worden. Dus als je als echtpaar zo een spaarhypotheek afsluit moet je de eerste 25 jaar niet gaan scheiden, naar het buitenland verhuizen of werkloos worden. Het risico van voortijdige beëindiging is dus groot te noemen en daarnaast is er nog het risico van het renteverloop, dat ook tot een fiscale claim kan leiden.

Vindt u uw onderzoeken terug in de praktijk? Leidt bijvoorbeeld uw onderzoek naar spaarhypotheek tot een verbetering ervan?

Wolthuis: "Ik denk dat de Consumentenbond en de Vereniging Eigen Huis de resultaten van dit onderzoek ter harte zullen nemen. In andere gevallen gebeurt het nogal eens dat onderzoeken in een bureaulade verdwijnen. De politiek gebruikt onderzoeken slechts als het in hun straatje past. 'Niet gunstige' rapporten negeert men in Den Haag."

Over de contacten met medewerkers van andere vakgroepen merkt Wolthuis op dat deze toenemen: "Met onze specialistische kennis kunnen wij economen soms van dienst zijn". Alhoewel iets minder frequent, komt het omgekeerd ook wel voor. Wolthuis: "De vakgroep Recht gaat speciaal voor actuarialstudenten (en eventueel ook voor economen) een vak Verzekeringsrecht geven, wat ik een vreselijk leuk initiatief vind".

Daarnaast wordt vanuit de praktijk wel eens een beroep gedaan op de onderzoekscapaciteiten van de vakgroep, maar dit gebeurt volgens Wolthuis nog veel te weinig: "Er zou veel meer sprake moeten zijn van wederzijdse bevruchting van wetenschap en praktijk."

Bij Procter & Gamble

Via Marketing naar

Top Management

Procter & Gamble

Procter & Gamble is één van de grootste bedrijven ter wereld met een omzet van ± 40 miljard gulden, vooral in 'fast-moving consumer goods' van velerlei aard. In totaal 70.000 personeelsleden ontwikkelen, produceren en verkopen o.a. wasmiddelen, toilet- en persoonlijke verzorgingsartikelen, voedingswaren, papierproducten en frisdranken.

Veel van onze merken zijn marktleider in de categorieën wasmiddelen, tandpasta en babyluiers. Procter & Gamble is echter ook toonaangevend in koffie, vruchtessappen, shampoo en oliën en vetten.

Procter & Gamble Nederland is gevestigd in Rotterdam. Hier werkt een groep jonge academici die samen verantwoordelijk zijn voor het managen van grote merken op de Nederlandse markt in een aantal verschillende productcategorieën. Deze categorieën zijn wasmiddelen (Ariel, Dash3, Dref, Vizir), wasverzachters, luiers (Lenor, Pampers) en producten voor de persoonlijke verzorging (o.a. Oil of Olaz, Head & Shoulders, Vidal Sassoon en Vicks).

Training

Marketing Management leert u nergens beter dan bij ons! Marketing professionals zorgen voor een zeer grondige opleiding. Door op de praktijk gerichte, voortdurend groeiende taken en opdrachten leert u merken met miljoenenomzetten succesvol te leiden. Onze 'on-the-job' training wordt aangevuld door een serie 'seminars', waarvan velen op internationaal niveau worden georganiseerd. Zo worden uw marketing kennis en vaardigheden optimaal ontwikkeld. Training is voor onze organisatie van bijzonder belang, omdat wij zonder uitzondering uit eigen rangen promoveren! Dit, plus het feit dat onze onderneming snel groeit, betekent dat uw carrière uitsluitend afhankelijk is van uw eigen prestaties.

Loopbaan

Een carrière in marketing is bij ons een eerste stap op weg naar top-management.

Voor marketing kent ons bedrijf twee ingangen:

- Brand management (consumenten marketing)
- Account management (handelsmarketing)

Brand Management

Binnen Brand Management start u als assistent van een Brandmanager. In deze functie zult u snelgroeiende verantwoordelijkheden dragen voor de marketing van één van onze merken. U zult aanzienlijke budgetten beheren en de steun krijgen om uw ideeën in daden om te zetten. Op het moment dat u voldoende ervaring heeft, krijgt u de verantwoordelijkheid voor omzet en winst van uw "eigen" merk. U bent dan zelf Brand Manager en geeft leiding aan een Brandgroep.

Account Management

Binnen Account Management start u als assistent van een Nationaal Account Manager. Ook hier zult u snelgroeiende verantwoordelijkheden dragen, echter nu voor een gehele categorie Procter & Gamble producten bij één van onze accounts. Op hoofdkantoorniveau ontwikkelt u samen met onze handelspartners commerciële plannen.

Na bewezen capaciteiten krijgt u zelf de verantwoordelijkheid voor de omzet en de winst bij enkele "eigen" accounts. U bent dan Nationaal Account Manager en geeft de leiding aan een Accountgroep.

In zowel Brand- als Accountmanagement zult u veel samenwerken met verschillende afdelingen binnen en buiten ons bedrijf zoals: produkt-ontwikkeling, productie, financiën, reclamebureau, ontwerpstudio's, juridische zaken, inkoop, telefonische verkoop, retail verkoop, etc.

Voor beide ingangen geldt dat bij uw verdere loopbaan-ontwikkeling buitenlandse ervaring zeker tot de mogelijkheden behoort.

Werksfeer en Salaris

De werksfeer is open en dynamisch. Dit is het resultaat van de gemiddeld lage leeftijd, het opleidingsniveau van het management en de invloed van een internationale, expansieve organisatie. De dynamiek van de markt en de vele contacten met andere afdelingen maken het werk afwisselend en boeiend.

De salariering is uitstekend: zowel het aanvangssalaris als de doorgroei liggen boven het gemiddelde.

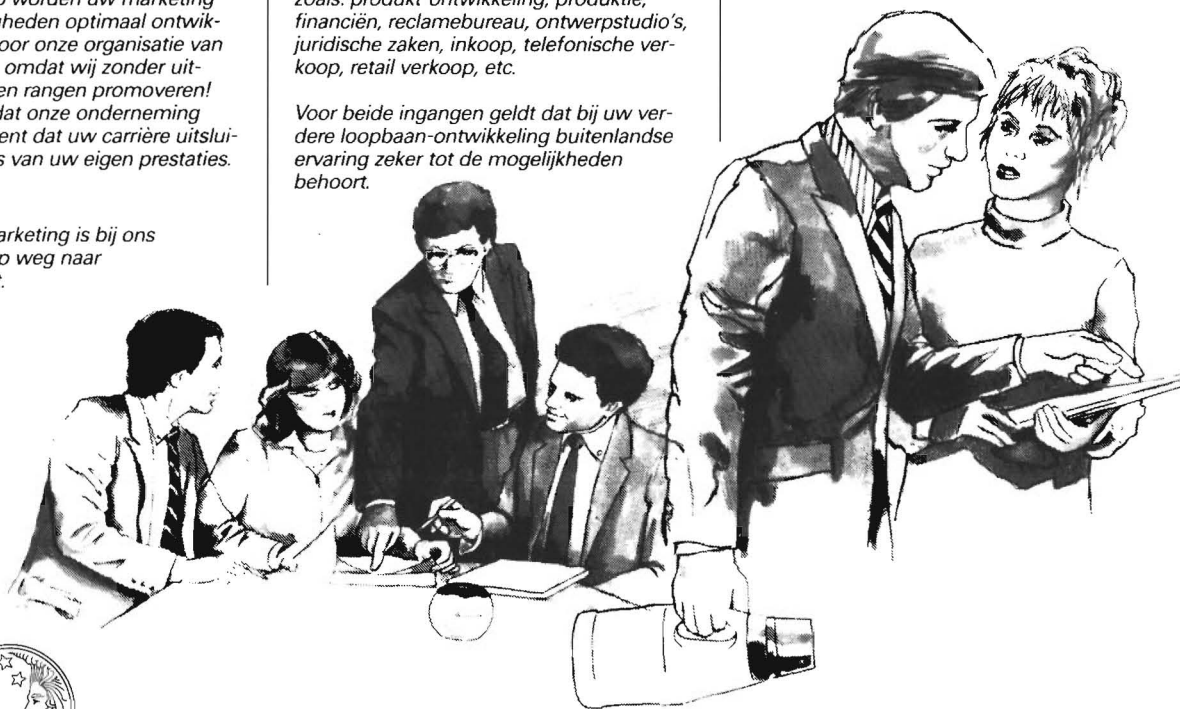
Wie zoeken wij?

Wij zijn ons ervan bewust dat we ons richten tot een uiterst selecte groep van afstuderende academici die, ongeacht welk aspect van het studentenleven, er naar streven een belangrijke bijdrage te leveren aan de omgeving waarin zij zich manifesteren.

Behoort u tot die selecte groep, dan heeft u bewezen te beschikken over leiderschapskwaliteiten, ondernemingsgeest, analytisch vermogen en strategisch inzicht.

U houdt ervan om problemen op te lossen, verantwoordelijkheden te dragen, projecten te plannen en om anderen te overtuigen. Ambitie, enthousiasme en doorzettingsvermogen zijn daarom bij u belangrijke persoonlijke karaktertrekken.

Voor inlichtingen en/of sollicitatie kunt u zich richten tot Mevr. H. Drentje, Personeelszaken.

'MANAGEN' VAN INFORMATIE.

ELLEN STEENMEIJER

Onder de vakgroep Bestuurlijke Informatiekunde vallen de vakken Inleiding Informatiesystemen, Informatiesystemen en Beslissings Ondersteunende Systemen. Daarnaast coördineert de vakgroep de afstudeerrichting Bestuurlijke Informatiekunde, de postdoctorale opleiding Informatiemanagement en de lerarenopleiding. Een actieve vakgroep waar Prof. Dr Ir. R. Maes de scepter zwaait. Met hem had Rostra een gesprek.

Wat zou u willen dat een student die een vak binnen de vakgroep heeft gevolgd er aan over houdt?

Maes: "Een student die het keuzevak Informatiesystemen heeft gevolgd moet na afloop het gevoel hebben dat informatie binnen een organisatie een te "managen" factor is. Een student die in de richting Bestuurlijke Informatiekunde afstudeert moet in staat zijn om het algemeen management te ondersteunen en zelfstandig informatiesystemen te kunnen ontwerpen. Het propedeusevak Inleiding Informatiesystemen laat de student "even ruiken". Het is de bedoeling om van dit vak meer een appreciatievak te maken, het moet een inleiding vormen op het geheel van de afstudeerrichting Bestuurlijke Informatiekunde."

Een student die enige jaren geleden het keuzevak Informatica in de propedeuse fase koos leerde nog programmeren in eenvoudig Pascal. De verschillende vakken zijn regelmatig inhoudelijk veranderd. Wat zijn de achterliggende redenen hiervoor?

Maes: "Onze faculteit heeft als eerste van de Nederlandse economische faculteiten het programmeren in een derde generatietaal als PASCAL eruit gegooid. Op zich is het wel nuttig om mensen kennis te laten maken met het programmeren om ze te doen inzien hoe ingewikkeld en tijdrovend het oplossen van een simpel probleem met behulp van de computer kan zijn. Het beperkte aantal uren welke aan practica besteed kunnen worden schiet echter te kort om er diep genoeg op in te kunnen gaan. Het inleidende vak kan daarom beter dienen als introductie op de vakken in de doctoraalfase.

Er zijn een paar redenen te noemen waarom de vakken inhoudelijk veranderd zijn. Ten eerste is er op technologisch gebied veel gewijzigd. De huidige programma's zijn veel gebruikersvriendelijker zodat met het leren van een vierde generatietaal volstaan kan worden. Tevens is de behoefte binnen organisaties snel veranderd. Tegenwoordig hecht men veel meer waarde aan strategische informatievoorziening dan aan bijvoorbeeld boekhoudkundige toepassingen. Tot slot moet het les geven natuurlijk ook boeiend en

afwisselend voor de docenten blijven!"

Bestaat er geen reëel gevaar voor studenten die afstuderen in de richting Bestuurlijke Informatiekunde dat ze in een gigantische concurrentieslag met informaticastudenten en studenten van de informaticarichting aan de T.U.'s terecht komen?

Maes: "Nee, de Informaticafaculteiten worden geconfronteerd met grote leegloop. Bedrijven hebben voornamelijk behoefte aan mensen die informaticakennis integreren met kennis op een ander vakgebied zoals medische, juridische of economische kennis. Deze mensen vervullen de brugfunctie binnen de organisatie tussen het management enerzijds en de informatici anderzijds.

"Informatie binnen een organisatie is een te 'managen' factor."

Technische specialisten zijn steeds in mindere mate vereist door de gebruikersvriendelijke systemen. Banen zoals database-manager en systeemontwerper zijn voorbehouden aan bijvoorbeeld informatici in de afstudeerrichting Bestuurlijke Informatica. Economen die afstuderen in de richting Bestuurlijke Informatiekunde komen in aanmerking voor functies zoals informatie-analyst, informatieplanner en op langere termijn informatiemanager."

ACTIVITEITEN.

Naast de reeds genoemde activiteiten op onderwijsgebied onderneemt uw vakgroep ook andere activiteiten. Kunt u hier wat meer over vertellen?

Maes: "Om te beginnen coördineren wij de éénjarige postdoctorale opleiding Informatiemanagement. Deze opleiding voor hooggekwalificeerde managers met reeds een aantal jaren ervaring in het bedrijfsleven of overheid gaat dit studiejaar zijn derde leergang in en kent een groot succes. Men werkt in een relatief select gezelschap en ook na de opleiding onderhouden de cursisten onderling contact door middel van informele bijeenkomsten. De opleiding is een samenwerkingsverband van de vakgroepen Bestuurlijke

Informatiekunde en Strategisch Management van de UVA, de vakgroep Bestuurlijke Informatiekunde van de VU, de universiteit van Leuven en de London Business School. Binnen de opleiding wordt veel met cases gewerkt uit de praktijk van de organisaties waarin de deelnemers werken. De opleiding is voornamelijk bedoeld om de deelnemers in staat te stellen meer grip te krijgen op de informatiesystemen binnen hun organisatie. De gemiddelde leeftijd ligt rond de 39 jaar, een generatie die niet met computergebruik op deze schaal opgegroeid is.

Sinds kort organiseren wij binnen onze vakgroep in het kader van een Oost-Europees samenwerkingscontract cursussen voor managers uit Oost-Europese landen. Zo hebben we recentelijk een drie maanden durende cursus voor Hongaarse studenten gegeven. In november komen Russische topmanagers naar onze universiteit voor een introductie in het Westerse management. De cursus wordt in het Nederlands gegeven met een Russische tolk. Ook voor studenten en managers uit Polen, Tsjecho-Slowakije en Hongarije staan cursussen op stapel.

Ongeveer 40% van de inspanningen van de vakgroep komen ten goede aan onderzoek in hoofdzakelijk twee richtingen. De ene richting betreft informatiemanagement. Een AIO'er doet in dit kader bijvoorbeeld promotie-onderzoek naar de strategische waarde van informatiesystemen voor organisaties. De tweede richting betreft multimedia informatievoorzieningen. Hierbij dient gedacht te worden aan het opzoeken van informatie opgeslagen in de vorm van beeld of geluid. Een voorbeeld ter verduidelijking: een verzekeringsbedrijf slaat foto's op van ongelukken en wil een blauwe Kadett uit deze foto's opzoeken. Dit opzoekproces vereist een speciale vraagtaal. Met het ontwikkelen van zo een taal houdt men zich in dit onderzoek bezig. Een soort SQL voor plaatjes.

Hiernaast vindt binnen de vakgroep onderzoek plaats op het gebied van courseware-ontwikkeling, relationele databases en beslissingsondersteunende expertsystemen."

Afgestudeerd als bedrijfseconoom, een aardige cijferlijst, maar denk maar niet dat ze op de lauweren gaat rusten. Nee, mevrouw wil de accountancy in. Nou, zeg ik, dan ben je voorlopig nog niet uitgestudeerd. En zo is het ook.

Mijn vriendin is een eierzuchtig type. Maar wel ontzettend lief.

Ze werkt nu bij KPMG en ik hoor enthousiaste verhalen. Ik krijg de indruk dat het daar een goed geoliede organisatie is, waar ze heel gericht met iemands carrière bezig zijn. Ze zijn natuurlijk ook niet de eerste de beste, ik geloof zo'n beetje de grootste ter wereld – en ze hebben een uitstekende naam. Ik vind het voor Marian echt fijn dat ze in een omgeving zit waar ze zich volledig kan ontplooien. Vakmatig, maar ook, ja dat klinkt een beetje gek, als mens. Kijk, er lopen daar allemaal ambitieuze economen en HEAO-ers rond, dus dat geeft al een niveau aan. En dan krijgen ze nog allerlei trainingen in zaken die normaal bij een studie wat minder aandacht krijgen. Leidinggeven, sociale vaardigheden, ondernemerschap... Ondernemend is ze wel, Marian. Die heeft het nu al over uitzending naar het buitenland. "Dan begin jij gewoon een kliniek op Lexington Avenue", zegt ze. Welja. Maar mooi dat ik apetrots op haar ben. KPMG is uit op kwaliteit. Jij ook? Bel of schrijf dan naar Louis Chr. Dell, Hoofd Werving & Selectie, Strawinskylaan 1257, 1077 XX Amsterdam, telefoon 020 - 5461600.

KPMG Klynveld

REGIO'S EN SECTOREN

LUKAS DAALDER

De vakgroep Economie van de Regio's en Sectoren heeft veel eigenschappen die de samenhang binnen de vakgroep bedreigen. Om er drie te noemen: een onderzoeksgebied dat gigantisch breed is, kamertjes die over het hele gebouw verspreid liggen en maar liefst zeven verschillende leerstoelen. Een interview met Prof. Dr. B. Kruyt, de voorzitter van de vakgroep.

Hoeveel leerstoelen de vakgroep Economie van de Regio's en Sectoren precies herbergt weten zelfs niet alle medewerkers van de vakgroep. Op de vier grotere leerstoelen komt men nog wel, maar de kleinere leerstoelen veroorzaken problemen. Zelfs de voorzitter Kruyt heeft de hulp van de studiegids nodig om de zeven leerstoelen foutloos te kunnen noemen. Om maar met de deur in huis te vallen:

Hoe is deze vakgroep eigenlijk opgebouwd?

Kruijt: "De vakgroep is opgebouwd uit vier grotere leerstoelgroepen. Dit zijn Verkeers- en vervoerseconomie Economische Geografie/Regionale Economie, Bouweconomie en Emancipatie-Economie. De eerste drie zijn de belangrijke peilers van ons vakgebied. De vierde is een beetje een aparte unit in het geheel, maar behoort toch ook tot onze vakgroep.

Daarnaast zijn er drie kleinere leerstoelen, de zogenaamde bijzondere leerstoelen. Daarvoor is er een bijzondere hoogleraar voor één dag per week aangesteld, die gespecialiseerd is op een klein onderdeel binnen ons vakgebied, zoals bijvoorbeeld Luchtvaart-economie. Zo'n leerstoel verschilt van een gewone leerstoel omdat zij gefinancierd wordt door instellingen als het TNO of de KLM. Zulke instellingen vinden het belangrijk dat afgestudeerde economen zich in hun studie al goed hebben kunnen specialiseren en daar maken wij als vakgroep dankbaar gebruik van."

KLEINE LEERSTOELN

Hoe komt het dat uw vakgroep maar liefst drie bijzondere leerstoelen heeft, terwijl andere vakgroepen er geen of slechts een hebben?

"Dit heeft te maken met het feit dat ons vakgebied voor een belangrijk gedeelte praktisch gericht is. Onze vakgroep zweeft als het ware tussen de economische discipline-vakken en het bedrijfsleven. Dat kan je bijvoorbeeld zien aan het feit dat wij vrij veel onderzoek uitvoeren waar Rijkswaterstaat of een projectontwikkelaar iets mee moet kunnen doen. Door dit praktijkgerichte karakter is er sprake van een goede aansluiting tussen het bedrijfsleven en onze vakgroep. Het is dus niet zo verwonderlijk dat wij meer bijzondere leerstoelen heb-

ben dan bijvoorbeeld de vakgroep Micro-Economie."

Het feit dat het bedrijfsleven bereid is een leerstoel te financieren hoeft natuurlijk niet direct te betekenen dat dit ook als positief moet worden gezien. Zo is er bijvoorbeeld de kritiek dat al dit soort randvakken ten koste gaan van het reguliere onderwijs. Wat vindt u daar van?

Voorzitter Kruijt

"Daar ben ik het niet mee eens. Alle economische vakgebieden, zoals Bedrijfseconomie, Micro-Economie en Macro-Economie, komen samen in ons vakgebied. Zonder het reguliere onderwijs zou het voor de student een stuk moeilijker zijn om de vakken te volgen die bij ons worden gegeven. Het is dus helemaal niet onze bedoeling om de basisvakken weg te drukken door vakken van onze vakgroep.

Er is bovendien genoeg ruimte voor studenten om in het vrije studiegedeelte vakken te volgen zonder dat hierdoor het reguliere onderwijs zou worden weggedrukt. Door zulke vakken te volgen geef je als student in feite een accent aan je algemene studie, waardoor je beter aansluiting zal vinden in het bedrijfsleven.

Ik vind de kritiek op deze kleine leerstoelen bovendien niet terecht, omdat er op onze faculteit altijd is gestreefd om de faculteit binnen een zo breed mogelijk spectrum te laten functioneren. Op deze manier is dat aardig gelukt en je ziet bovendien

ook dat er veel belangstelling is voor de door ons geboden vakken. Wij krijgen ook veel toeloop van studenten uit andere faculteiten en van andere universiteiten, omdat wij hier specialisaties hebben die op andere universiteiten niet gegeven worden, die zijn uniek binnen Nederland."

EENHEID

De vakgroep beslaat met zeven leerstoelen een zeer breed terrein. Is er binnen de vakgroep dan nog wel sprake van enige vorm van eenheid?

"Zoals gezegd ligt Emancipatie-Economie iets buiten de directe werksfeer van de vakgroep. Wij zijn als het ware de gastheer voor deze leerstoel.

Voor de andere leerstoelen kan je zeggen dat we streven naar een steeds grotere eenheid. Hier hebben we al een begin mee gemaakt door een combinatievak op te zetten dat een co-productie is van Economische Geografie, Bouw- en Vastgoed-economie en Financiering. Het is de bedoeling dat er in de toekomst meer van dit soort initiatieven genomen zullen worden."

"Door onze vakken te volgen geef je een accent aan je algemene studie"

Toch lijkt het moeilijk om enig verband te zien tussen bijvoorbeeld de informele Amsterdamse arbeidsmarkt en de infrastructuur van een luchthaven.

"Je krijgt als je als econoom werkzaam bent niet alleen te maken met economische problemen, maar ook met ruimtelijke en sociale problemen en die komen binnen onze vakgroep allemaal aan bod. Onze vakgroep bestrijkt in feite het hele gebied waar je in het bedrijfsleven mee te maken kan krijgen. Als je een econoom met oogkleppen wilt, ja, dan lopen de onderwerpen ver uit elkaar, maar als je een brede, algemeen opgeleide econoom wilt, dan zie je dat die vakken helemaal niet zo ver uit elkaar liggen."

EEN ACTIEVE VAKGROEP

ALEXANDER MALJERS

De vakgroep Kwantitatieve Methoden heeft 9 medewerkers. Zij verzorgen de vakken Wiskunde 1 en 2, Statistiek 1-3 en twee keuzevakken. Zij verzorgen ook een aantal vakken in het kader van de vrije studierichting Statistiek die vorig jaar van start is gegaan. Prof.Dr.Ir. J.G. de Gooijer is voorzitter van deze vakgroep, hij is sinds september vorig jaar hoogleraar aan onze faculteit.

Wiskunde en statistiek zijn ondersteunende vakken, hoe verloopt de coördinatie met andere vakken?

"Voor wat de inhoud van de wiskunde vakken betreft is onder de vakgroepen een paar jaar geleden een uitvoerige enquête gehouden waarin een aantal wensen naar voren kwam. Wij hebben daaruit zo goed en zo kwaad als dat kan, rekeninghoudend met de inhoud van de wiskunde vakken bij de zusterfaculteiten, een programma samengesteld. Met betrekking tot de inhoud van de statistiek vakken is die afgestemd op de inventarisatie van wensen die de commissie Verburg, voorafgaand aan de invoering van de 2-fasen structuur, tot stand heeft gebracht."

Wat gaat de vakgroep doen in het kader van de modularisering?

"Wij zijn daar nog niet helemaal uit. Wiskunde zal er nagenoeg hetzelfde uit blijven zien. Er zal een nieuw boek komen dat beter aansluit op het huidige programma van het VWO. Ook voor statistiek zijn wij op zoek naar een nieuw boek. We zouden graag zien dat studenten meer leren om te gaan met statistische technieken aan de hand van computersoftware, maar dat is momenteel met de grote aantallen studenten in de propaedeuse moeilijk te realiseren. Een studieboek wat daar op inspeelt zou dan ook in onze ogen waardevol kunnen zijn. Voor wat de modularisering betreft zal de inhoud van de statistiek vakken beter worden afgestemd op de kennis die studenten al van de statistiek hebben gekregen op grond van een VWO-pakket Wiskunde A. Daarbij denken wij aan een beperking van het onderdeel Beschrijvende Statistiek. Verder zal een sterke reductie plaatsvinden in het onderdeel indexcijfers. We hopen hierdoor wat ruimte te creëren om andere nuttige onderwerpen uit de Capita Selecta uit de Economische Statistiek over te hevelen naar het verplichte gedeelte."

Veel studenten hebben met de wiskunde vakken erg veel moeite, vindt u de eisen die gesteld worden juist?

"Ja, ik denk dat er voor deze vakken een andere werkhouding vereist is dan voor de meeste vakken. De studenten moeten hier actiever aan de colleges deelnemen, het lezen van een boek en

het doornemen van tentamens is niet voldoende. Wij proberen ons aan te passen zonder het niveau te verlagen, bijvoorbeeld door het zoeken naar een boek dat beter aansluit op de vooropleiding."

ONDERZOEK

Blijft er met zoveel verplichte vakken voor een kleine vakgroep nog wel tijd over om onderzoek te doen?

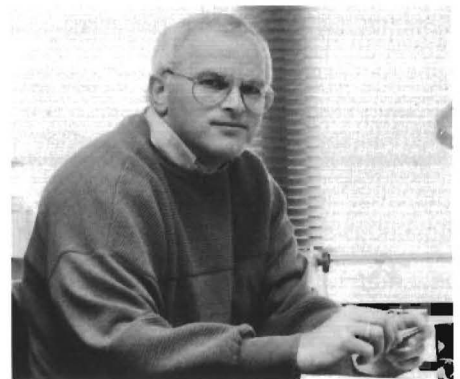
"De vakgroep heeft een aantal Toegevoegde Docenten die voornamelijk een onderwijs- en een bestuurlijke taak hebben. Zij hebben veel routine en dat komt ook uit de onderwijs enquêtes naar voren. Daarnaast is er een aantal Universitair Docenten met zowel een onderzoeks- als een onderwijstaak."

"De vakgroep is te klein om zich overal mee bezig te houden."

Wat voor onderzoek wordt er gedaan?

"Het onderzoek van de vakgroep richt zich op kwantitatieve methoden: statistische en econometrische analyse, in de ruimere zin zou je daar ook besliskundige methoden onder kunnen scharen. De vakgroep is helaas te klein om zich op al die terreinen te kunnen bewegen."

Wij richten ons in grote lijnen op de dynamische modelbouw, met name de tijdreeksanalyse. Er zijn veel economische grootheden die tijdsafhankelijk zijn. Met de methoden en technieken kunnen veel interessante theorieën getoetst worden. Het is bijvoorbeeld bekend dat de bouw een belangrijke bijdrage levert aan het verloop van de conjunctuur. Door geschikte keuze van de omvang en het tijdstip van stimulerende dan wel belemmerende maatregelen in de bouw kan men de conjunctuurbeweging gelijkmatiger laten verlopen. Binnen het kader van een promotie-onderzoek wordt een aantal micro-modellen ontwikkeld die voor elk willekeurig bouwproject het verwachte verloop van de productie weergeeft. Daaraan gekoppeld wordt dan weer een methode om dergelijke micro-patronen samen te bundelen tot een

De heer de Gooijer

macro-verwachtingspatroon.

Een ander onderwerp waarop wij ons richten is de financiële modelbouw en dat dan ook weer gekoppeld aan de dynamische modellen. Een recent onderzoek bestudeert de verbanden tussen de internationale aandelenkoersindices, hoe kun je dat modelmatig weergeven, wat zijn op meer microniveau de lokale interacties tussen individuele markten als je de macro-economische invloeden weghaalt."

Heeft de vakgroep een goede internationale reputatie?

"Ja, met name op het gebied van tijdreeksanalyse en voorspellingstechnieken. Zelf ben ik hoofdredacteur van een internationaal tijdschrift op dat laatste terrein en er worden door medewerkers lezingen gehouden op internationale congressen."

Hoe ziet de vakgroep zichzelf over vijf jaar?

"Ik hoop dat over vijf jaar de vrije studierichting Statistiek belangrijker voor ons is, maar dat hangt natuurlijk af van het aantal geïnteresseerde studenten. Voor de rest hoop ik dat de samenwerking op het terrein van onderzoek en onderwijs met de Faculteit voor Wiskunde en Informatica de komende jaren nog meer zal verbeteren."

Hadden de meeste leden van deze vakgroep niet liever aan die faculteit gezeten?

"De meesten hebben een economische of econometrische achtergrond en hebben zodoende veel affiniteit met wat hier gebeurt, dat is ook beter voor de aansluiting op overige vakken."

PUBLICATIEDRIFT BIJ MACRO BEDREIGT ONDERWIJS

RAOUL LEERING

Onder druk van de tijdgeest van de jaren tachtig zijn de Macro-economen van onze faculteit volop aan het publiceren geslagen. De invloed van deze publicaties op het beleid en de gevolgen voor het onderwijs komen aan bod in onderstaand interview met Prof.Dr.H. Jager en Universitair Docent Drs.K.B.Thio.

Het theoretische gedeelte van de Macro-economie wordt gekenmerkt door scholenstrijd. Sinds Keynes in de jaren dertig een alternatief voor de klassieke visie op het economisch proces presenteerde, zijn er verschillende economische scholen ontstaan met elk hun eigen interpretatie van de economische werkelijkheid.

De meeste controverses in de macro-economie draaien om de vraag in welke mate en met welke snelheid bepaalde variabelen reageren op veranderingen in andere variabelen. Daarmee zijn het veelal empirische vraagstukken geworden. Ziet U nog ruimte voor nieuwe theoretische ontwikkelingen?

Vakgroepvoorzitter Jager: "Vroeger was er de hoop dat empirisch onderzoek uitsluitend zou kunnen geven voor de scholenstrijd. De resultaten ervan zijn echter niet discriminerend genoeg om uitkomst te bieden voor de theoretische twisten. De scholenstrijd zal dan ook wel blijven bestaan. Het zou mij niets verbazen als er binnenkort weer eens een nieuwe theoretische variant tot ontwikkeling komt, die uitgebouwd wordt tot een school, doordat het accent gelegd wordt op iets wat relatief verwaarloosd is. Na de gebruikelijke euforiefase zullen de relevante aspecten van zo'n theoretische vernieuwing blijvend zijn.

Hoe komt het dat Nederlandse economen in de theorievorming zelden of nooit een belangrijke rol hebben gespeeld?

Jager: "Ten eerste hebben Nederlandse economen onder invloed van Tinbergen en het Centraal Planbureau (waarvan Tinbergen de eerste directeur was, RL) sterk de neiging (gehad) om zich met de modellenbouw bezig te houden, een werkzaamheid die een sterk empirisch karakter heeft. Ten tweede zou het feit dat de Nederlandse economie-opleidingen vooral gericht zijn op mensen die banen gaan vinden in de beleids sfeer een rol kunnen spelen. Daardoor is de doctoraalopleiding eenvoudig weg kwalitatief niet voldoende om afgestudeerden snel in staat te stellen op theoretisch vlak grensverleggend werk te verrichten. In Engeland en de Verenigde Sta-

ten verzorgt men al veel langer opleidingen tot Dr. in de economie, waardoor net afgestudeerde studenten zich in een relatief korte tijd wetenschappelijke technieken eigen kunnen maken. De theoretische vernieuwingen zijn dan ook vrijwel allemaal afkomstig uit die landen. Nu onze AIO-opleiding, die ook opleidt tot Doctor, sinds kort in volle gang is kunnen wellicht doorbraken op theoretisch gebied in de toekomst ook in Nederland worden verwacht".

Terwijl de economische wetenschap in Nederland dus een overwegend empirisch karakter heeft, schiet de opleiding tot macro-econoom aan onze faculteit op dat gebied nogal tekort. Het keuzevak econometrie is volgens vele studenten veel te theoretisch. Het vak brengt de student praktisch geen concrete onderzoeksvaardigheden bij en stelt de student ook nauwelijks in staat economisch onderzoek te beoordelen.

Jager: "Econometrie verplicht stellen voor algemeen economen".

Jager: "Ik heb zelf het gevoel dat je van het keuzevak econometrie tenminste mag verwachten dat het de studenten in staat stelt redelijk kritisch econometrische toepassingen te beoordelen. Ik geloof niet dat je na een cursus van die omvang bij machte kunt zijn om zelf vlot econometrisch onderzoek te doen. Persoonlijk ben ik er een voorstander van om in het nieuwe studieprogramma (dat volgend jaar van start gaat, RL) voor algemeen economen een of meerdere vakken econometrie verplicht te stellen, waardoor de studenten zowel het beoordelen als toepassen van econometrische technieken onder de knie krijgen."

ONDERZOEK

Een groot deel van het onderzoek dat door de vakgroep gedaan wordt, is ondergebracht in zogenaamde Voorwaardelijke Financieringsprogramma's (VF-programma). Deze programma's hebben tot gevolg dat meerdere leerstoelen aan hetzelfde

Vakgroepvoorzitter Jager

programma meewerken.

Bij de leerstoel Internationale Economische Betrekkingen, waarbij voornamelijk aandacht wordt besteed aan het monetaire deel van het vak, wordt momenteel onderzoek verricht op het gebied van wisselkoersen. De leerstoel Monetaire economie houdt zich bezig met financiële intermediatie. Te zamen vormen deze onderzoeken het VF-programma 'Wisselkoersbeleid en monetaire politiek in internationale afhankelijkheid. Daaraan wordt ook door twee Groningse economen deelgenomen. Het tweede VF-programma dat de vakgroep Macro-economie onder haar hoede heeft zijn onderzoeken van de leerstoelen Macro-economie en Methodologie van de economie samengebracht onder de titel 'Fundering en effectiviteit van economische politiek'. Er is echter weinig sprake van samenwerking tussen de twee leerstoelen. Thio: "het blijkt erg moeilijk om het onderzoek op elkaar af te stemmen. Bovendien wil niemand de keuzemogelijkheden van een ander beperken. Voor een deel is een VF-Programma toch een organisatorisch kader. Maak je het te klein dan heb je te weinig aanspraak van collega's; maak je het te groot dan gaat dat ten koste van de samenhang".

Samenwerkingsverbanden met andere vakgroepen zijn er momenteel niet. Thio: "Die zijn er in het verleden wel geweest. In de eerste VF-periode was de Leerstoel Openbare Financien samen met de leerstoel Macro-economie ondergebracht in eenzelfde VF-programma. Aangezien de benaderingswijzes bij nader inzien toch te ver

uit elkaar bleken te liggen is dat samenwerkingverband na die periode afgebroken".

In hoeverre is er de ambitie om met de resultaten van het onderzoek het economisch beleid te beïnvloeden?

Jager: "Ik denk dat die wens aan de economische faculteiten in Nederland veelal bestaat. Dat is logisch gezien het empirische karakter van het macro-economische onderzoek in Nederland. De onderzoeksresultaten worden wel onder de aandacht van beleidsinstanties gebracht, maar dan komt in Nederland de frustratie: in de beleids sfeer wordt maar heel selectief en vaak zelfs helemaal geen rekening gehouden met bevindingen uit de wetenschap". Ik heb dat in mijn contacten met De Nederlandsche Bank aan den lijve ondervonden. Er is bij de beleidsmakers vaak sprake van een starre houding en een overtrokken zekerheid over het door hen uitgestippelde beleid.

Is de vakgroep een bruisende bron van discussie?

Jager: "Bruisend is natuurlijk een betrekkelijk woord. Maar als ik ons vergelijk met wat ik over andere economiefaculteiten in Nederland hoor, dan lopen we zeker niet vooraan. Ik vind het tekenend dat er bij de wekelijkse gastcolleges altijd een minimale opkomst van onze vakgroep is. Anderzijds zijn de besprekingen in het kader van de VF-Programma's erg goed. Het gaat er zelfs wel eens iets te hard aan toe. De discussies over elkaars onderzoek beperken zich echter helaas tot de deelnemers aan het VF-programma. Ook over het onderwijs wordt weinig gediscussieerd."

ONDERWIJSDRUK

Net als hun collega's bij de vakgroep bedrijfseconomie hebben de medewerkers van de vakgroep Macro-economie te maken met een toegenomen onderwijsdruk, zij het misschien iets minder. Thio: Niet alleen het gestegen aantal studenten draagt daar aan bij, maar ook het bestaan van de vele herkansingsrondes voor de verplichte vak-ken. Dat laatste werkt bovendien een gemakzuchtige studiementaliteit in de hand. Als er niet zoveel herkansingsrondes zouden zijn dan zou men de tentamens serieuzer voorbereiden. Het aantal personen dat een gokje komt wagen zou afnemen, waardoor ook het studierendement stijgt. Volgens Jager is er ook nog een andere reden waardoor het onderwijs in de knel dreigt te komen: "Door de tijdgeest, die er bijvoorbeeld toe geleid heeft dat externe evaluaties van onderzoek een wezenlijk kenmerk van de VF-programma's zijn, hebben de medewerkers tegenwoordig veel sterker de ogen gericht op publiceren. Dit is mijns inziens doorgeschooten. Het maximaliseren van het aantal publicaties heeft ertoe geleid dat medewerkers onderwijs ondergeschikt zijn gaan vinden".

ambitie '90

the industrial marketing @xperience

20-24 november 1990
Kasteel Vaalsbroek, Vaals

voor wie: laatstejaars studenten met een

- technische
- bedrijfseconomische of
- bedrijfskundige universitaire opleiding

Inschrijving: brochure en aanmeldingsformulieren zijn verkrijgbaar bij:

- studievereniging
- DSM afdeling Management Development t.a.v. Drs. C. Speur Postbus 6500 6401 JH Heerlen Tel. 045 - 78 27 98 / 78 27 94

uiterste inschrijfdatum: 8 oktober a.s.

aan deelname zijn geen kosten verbonden

vijfdaagse industriële marketing course

unieke leerervaring

kennismaken met DSM

DSM

BEDRIJFSECONOMIE: SINDS KORT GESPLITST

MARTIJN VAN DEN HEUVEL, JEROEN VAN ROON

Al jaren wordt de vakgroep Bedrijfseconomie geconfronteerd met groeiende studentenaantallen. Het is natuurlijk verheugend dat er blijkbaar zo veel interesse voor het vak is maar het levert wel allerlei problemen op. Als gevolg daarvan heeft men besloten deze vakgroep, met ingang van vorig jaar, in tweeën te splitsen. Sinds die tijd hebben we het over de vakgroep Strategisch Management en de Vakgroep Financieel Management.

De hoeveelheid studenten die, elk jaar, aan de UvA economie komt studeren is in een decennium gegroeid van jaarlijks ongeveer 100 tot 700 studenten. Dit jaar is voor het eerst landelijk een neerwaardse trend waarneembaar. Ook aan onze faculteit is dat te merken. "Slechts" 600 studenten hebben zich dit jaar aangemeld. Voor Bedrijfseconomie is dit echter geen reden om de voorgenomen reorganisatie niet door te voeren.

Van der Zijpp: "De vakgroep was eenvoudigweg te groot geworden om in z'n geheel te bestaan. Toen eenmaal besloten was tot een splitsing lag deze indeling voor de hand. In de praktijk blijft de onderlinge wisselwerking natuurlijk groot. Dit blijkt ook uit het feit dat men heeft besloten om, in de verplicht doctoraal-fase, de vakken bedrijfs drie, vier en vijf te vervangen door het vak bedrijfs D. Dit vak zal drie en een half punt waard zijn en is natuurlijk een mix van Strategisch Management en Financieel Management. Misschien dat we in de nabije toekomst deze opzet weer gaan veranderen, als dat nodig mocht zijn".

Het is inderdaad niet geheel duidelijk of de huidige opzet gehandhaafd blijft. Er bestaan plannen om de huidige opzet al niet meer te laten gelden voor de huidige propedeusestudenten.

FINANCIEEL MANAGEMENT

De vakgroep Financieel Management heeft nu vier leerstoelen. Prof. Dr. I.A. Ankum houdt zich bezig met de financieringstheorie. Prof. Dr. H. van der Weel houdt zich bezig met de propedeusestudenten en afstudeerprojecten, Prof. Dr. J.J. van Duijn met de praktische aspecten van de beleggingstheorie en Prof. Drs. I.v.d. Zijpp met bedrijfsplanning.

Inzicht krijgen in het onderzoek dat momenteel aan deze vakgroep verricht wordt bleek zeer lastig. Niemand was bereid een overzicht te verstrekken. Van der Zijpp wilde echter wel een tipje van de sluier lichten omtrent zijn eigen onderzoeksactiviteiten.

Van der Zijpp: "Volgend jaar komt een nieuw boek van mij uit dat zich wederom bezig zal houden met de problematiek van de waardebeoordeling van produkten. Dit boek zal ook weer op de literatuurlijst van het keuzevak Bedrijfsplanning komen te staan. De heer Meulemans, mijn medewerker, heeft een waarderingmodel ontwikkeld voor tweedehandsprodukten."

"Deze vakgroep kan de vergelijking met zuster-vakgroepen doorstaan."

Hoewel van der Zijpp voorzitter is van de Vaste Commissie voor de Wetenschapsbeoefening (V.C.W.) heeft hij geen inzicht in het onderzoek dat door anderen, bij de vakgroep, verricht wordt. Wel meent hij dat deze vakgroep een vergelijking met zuster-vakgroepen, aan universiteiten elders in dit land, op het gebied van onderzoek en onderwijs goed kan doorstaan.

v.d.Zijpp: "Als ik de publikaties van andere universiteiten lees vind ik dat onze publikaties daar gunstig bij afsteken. Ik heb ook de indruk dat bij ons het onderwijs serieus wordt aangepakt."

Wat dit betreft verschilt van der Zijpp dus duidelijk van mening met prof. Dr. J. Neudecker die in de vorige Rostra uitspraken deed die de bedrijfseconomisten niet erg konden waarderen. Zo stelde hij dat bedrijfseconomisten "geen zin hebben in onderzoek" en suggereerde hij dat de vakgroep, voor wat onderzoeksprestaties betreft, ongunstig afsteekt bij de zusterfaculteit aan de Rotterdamse universiteit.

Van der Zijpp: "Die opstelling van Neudecker vond ik erg onverstandig. Als iemand in zo'n positie bij een bedrijf soortgelijke uitspraken had gedaan was hij er uit gevlogen. Ik vond z'n uitspraken niet netjes.

In ieder geval lijkt het zo te zijn dat er bedrijfseconomische docenten zijn die door de toeloop van studenten in de problemen zijn gekomen en daarom geld, danwel extra mensen nodig hebben. Het is echter moeilijk medewer-

kers aan te trekken die bereid zijn om de betere salariëring en carrière-kansen in het bedrijfsleven op te geven. Zo hebben we, begin dit jaar, van de universiteit geld ter beschikking gekregen voor het aannemen van een extra kracht, maar die plaats hebben we tot op heden niet op kunnen vullen. Soortgelijke problemen doen zich in het middelbaar onderwijs voor. Zelf heb ik echter geen problemen. Ik werk in hoge mate zelfstandig, zoals het op een universiteit gebruikelijk is. Elke onderzoeker is een eenling en is als zodanig niet zo betrokken bij eventuele moeilijkheden van een ander."

In ieder geval lijkt bovenstaande hoopgevend met betrekking tot de arbeidsmarktpositie van toekomstig afgestudeerden. Een tijd geleden was die positie door de directeur van het Centraal Plan Bureau nog negatief afgeschilderd, met een verwijzing naar de varkenscyclus, maar van der Zijpp beoordeelt die situatie positiever.

Van der Zijpp: "De studenten die ik begeleid bij het specialisatievak en die ik later nog tegen kom zijn allen goed terecht gekomen. Ik heb geen reden om aan te nemen dat dat bij anders opgeleide bedrijfseconomisten moeilijker ligt. Het maakt eigenlijk namelijk niet uit wat voor specialisatie je gedaan hebt. Je moet gewoon doen wat je leuk vindt want elke normale werkgever laat je later eventuele gebrek aan kennis rustig ophalen."

Aan onze faculteit is de hoeveelheid kennis die de studenten van algemene economie moeten hebben voor ze zich mogen specialiseren in de bedrijfseconomie relatief groot. Prof. van der Zijpp breekt een lans voor de mogelijkheid die basiskennis te verminderen.

Van der Zijpp: "Ik signaleer een trend in Nederland naar een steeds onafhankelijker positie van de Bedrijfskunde. Vroeger werd in navolging van Duitsland gevonden dat "Volkswirtschaftlere" en "Betriebswirtschaftlere" twee loten aan een stam waren. Nu is men echter meer voor een indeling zoals die in de VS geldt waar Macroeconomie en Micro-economie samen

economie worden genoemd en bedrijfs-economie, Business-administration, daar los van staat."

STRATEGISCH MANAGEMENT

Voor de vakgroep Strategisch Management gelden veelal dezelfde problemen als voor de vakgroep Financieel Management. Ook zij gaat gebukt onder grote aantallen studenten en moeilijk invulbare vacatures. Twee leerstoelgroepen van Strategisch Management kampen op dit moment echter met nog een groot probleem. Door verschillende omstandigheden zullen er in de loop van het komende jaar een aantal medewerkers verdwijnen. Het vertrek van Prof. Dr. H.W. de Jong van Externe Organisatie, op korte termijn, en van Prof. Dr. Th.P. van Hoorn, Dr. H.P.M. Jägers en Drs. A. Huizing van de leerstoelgroep BOAV, in de loop van het jaar, betekent een flinke aderlating op het gebied van onderzoek en onderwijs en bezorgt de vakgroep een onzekere toekomst. Bovendien is een sollicitatieprocedure afgebroken omdat desbetreffend persoon de toekomst bij die vakgroep niet zag zitten. De plaatsen van bovengenoemde medewerkers zullen natuurlijk op den duur wel weer opgevuld worden door nieuwe krachten, maar deze 'nieuwelingen' zullen hun eigen visie willen uitdragen. Het nieuwe beleid dat hieruit voortvloeit is nog niet bekend omdat de namen van de nieuwe onderzoekers en docenten nog onbekend zijn.

De derde leerstoelgroep Marktbeleid en Marktonderzoek vormt wat dit betreft overigens een gunstige uitzondering. Vorig studiejaar is de opbouw van het specialisatievak serieus aangepakt. In tegenstelling tot voorgaande jaren, toen het specialisatievak in feite alleen uit een stage bestond, wordt het vak nu tweemaal per jaar gedoceerd. In ieder blok staat een bepaald onderwerp centraal en worden gastsprekers uitgenodigd een college te geven. Zo staat

dit trimester de 'industriële marketing' centraal en wordt in april de nadruk op marktonderzoek gelegd.

Over de onderzoeken die bij Strategisch Management lopen is wat meer te zeggen dan over de onderzoeken van Financieel Management. De leerstoelgroepen Externe Organisatie en Bedrijfsorganisatie en Arbeidsverhoudingen nemen ieder deel in een VF-onderzoek (VF staat voor Voorwaardelijke Financiering, MvdH, JvR). Externe Organisatie werkt in combinatie met diverse internationale instituten en universiteiten aan het onderzoek 'Herstructurering en internationale arbeidsverdeling'. Dit programma is enerzijds ontsproten vanuit de gedachte dat de Nederlandse economie meer door mondiale factoren beïnvloed wordt en anderzijds vanuit de optiek dat men steeds meer rekening moet houden met de voortdurende dynamiek die wordt veroorzaakt door technologische veranderingen en wijzigingen in de marktstructuren. BOAV participeert in het onderzoek 'Organisatie en omgeving in wisselwerking'. Dit onderzoek, dat zoals alle VF-onderzoeken een periode van 5 jaar overlapt, is in 1989 gestart als vervolg op het onderzoek 'Vermaatschappelijking'.

Studenten met een 7 voor het keuzevak krijgen voorrang voor desbetreffend specialisatievak.

Of dit onderzoek tot 1993 ook in de huidige bezetting afgerond zal worden, is echter zeer onwaarschijnlijk (zoals uit bovenstaande blijkt).

KUNSTGREPEN

Zoals al eerder gezegd, begint de onderbezetting in bedrijfseconomische hoek zich steeds duidelijker te manifesteren. Geruchten dat men zich voor de inschrijving van het specialisatievak BOAV een jaar vantevoren aan moet melden, zijn enigszins overdreven, maar een wachttijd van twee trimesters is zeker niet ondenkbaar. Ook bij Marktbeleid en Marktonderzoek, als leerstoelgroep onderdeel van de vakgroep Strategisch Management, kan de formatie de onderwijslast niet aan. Een jaartje geleden waren sommige studenten nog zeer verbolgen als zij niet binnen een maand een mondeling tentamen konden afleggen, maar op dit moment moeten zij toch beseffen dat drie maanden wachten geen uitzondering is. Prof. Tettero kreeg vorig jaar, vrijwel direct na zijn aanstelling, in de gaten dat de onderbezetting een te groot probleem werd. Daarom heeft hij het afgelopen studiejaar met alle

faculteiten, die Marktbeleid en Marktonderzoek in hun studiegidsen opgenomen hebben, contact opgenomen en hen meegedeeld dat zijn vakgroep zelfs de vraag naar onderwijs van de economie-studenten al niet aan kon. Hoewel hij het volgen van deze colleges niemand misgunt, deelde hij mee niet meer bereid te zijn om colleges aan bijvakstudenten te geven. Groot was dan ook de verbazing bij Marktbeleid en Marktonderzoek toen onlangs een studente Culturele Studies zich wilde inschrijven voor het verplichte vak Marktbeleid en Marktonderzoek. Navraag leerde Tettero dat Culturele Studies het vak als verplicht in de studiegids had opgenomen. Ook bleek dat andere Faculteiten de mening van Tettero hadden genegeerd. Helaas kan de leerstoelgroep echt niet aan de bijvakstudenten tegemoet komen. Zij zullen zich op een ander vak moeten richten.

Een andere maatregel vanuit de Bedrijfseconomische hoek om zonder groei van het aantal formatieplaatsen om te gaan met de grote studentenaantallen is het afgelopen jaar reeds ingevoerd. Het voorstel om studenten met een 7 voor een bedrijfseconomisch keuzevak voorrang te verlenen voor het volgen van de specialisatievakken is toen door de SRCE (Studierichtingscommissie Economie) goedgekeurd.

Een en ander geeft aan dat de problemen bij deze twee vakgroepen niet gering zijn. Men zou kunnen stellen dat ze te lijden hebben onder hun eigen succes. Bedrijfseconomie staat nu eenmaal sinds de jaren tachtig in het centrum van de belangstelling en er zijn geen tekenen die er op wijzen dat dat in de jaren negentig anders wordt. Indien deze vakgroepen er in slagen de problemen te boven te komen ligt er een mooie toekomst voor hen in het verschiet.

22 Prof. Drs. I. v.d. Zijpp

ACCOUNTANCY: PRAKTIJKVAK

JASPER WESSELING

De vakgroep Accountancy ontstond in september 1989 als gevolg van een splitting in de vakgroep Bedrijfsinformatica en Accountancy. Rostra sprak met Prof.dr.A.J.Bindenga en Prof.dr.R.Soeting, die twee van de drie hoogleraarposten van de vakgroep bezetten.

STRUCTUUR EN ONDERWIJS

De vakgroep verzorgt het volgende onderwijs. In de propeadeuse: Boekhouden. In het doctoraal: Boekhouden A en B, Bestuurlijke Informatieverzorging en Externe verslaggeving. De laatste twee worden zowel op keuzevak- als specialisatievakniveau aangeboden. Post-doctoraal verzorgt de vakgroep de accountantsopleiding.

Het verloop van de toevoegingen en splitsingen in de laatste jaren geeft inzicht in het vakgebied van de huidige vakgroep. De vakgroep Bedrijfsinformatica en Accountancy werd steeds groter. Toen hier externe verslaggeving aan werd toegevoegd besloot men om informatica los te koppelen. Na deze splitsingen en toevoegingen beslaat Accountancy nu drie belangrijke deelgebieden: de bestuurlijke informatieverzorging, de externe verslaggeving en de leer van de accountantscontrole.

Bestuurlijke Informatieverzorging is de grootste poot van deze drie en hiervoor is Soeting verantwoordelijk. De 7 man wetenschappelijk personeel van Bestuurlijke informatieverzorging verzorgen jaarlijks voor zo'n 200 studenten onderwijs in de doctoraal en post-doctorale fase. Het keuzevak wordt door zo'n 120 studenten gevolgd, het specialisatievak door 100, hetgeen een doorstroming naar specialisatie van bijna 90% betekent.

Externe verslaggeving wordt bestierd door Bindenga en een wetenschappelijke staf van 4 man. Aan het in het doctoraal verzorgde keuzevak wordt jaarlijks door 100 studenten deelgenomen. Zo'n 50 studenten volgen het specialisatievak.

De leer der accountantscontrole, kortweg controleleer genoemd, wordt alleen postdoctoraal aangeboden. Voor de hoogleraarpositie bestaat op dit moment een vacature. De wetenschappelijke staf bestaat uit twee registeraccountants. Een van hen, J.A.Gerling, is ook bij het interview aanwezig.

DE ACCOUNTANTSOPLEIDING

Dit brengt ons op de accountantsopleiding. Dit is een post-doctorale opleiding waaraan iedereen met een doctoraal diploma -met als voorwaarde een groot aantal "verplichte vakken" (Zie studiegids)- kan deelnemen.

Jaarlijks starten tussen de 40 en 45 mensen met deze opleiding. Het slagingspercentage van slechts 50% illustreert dat het geen gemakkelijke opleiding is. Het blijkt moeilijk te combineren te zijn met het werk dat de meeste deelnemers naast de opleiding hebben. In theorie duurt de opleiding 2 jaar, maar de meeste studenten doen er 3 jaar over. Alle drie de vakken die hierboven besproken zijn -te weten: administratieve organisatie, externe verslaggeving en controleleer- komen aan bod. De kosten van de accountantsopleiding, die overigens meestal door de werkgever gedragen worden, bedragen per september 1990 f3500,-.

De accountantsopleiding in Amsterdam bestaat sinds 1927 en is een van de oudste van ons land. In de afgelopen decennia werd de UvA evenwel in omvang door andere universiteiten overvleugeld. Er bestaan thans accountantsopleidingen aan de VU de EUR en voorts in Groningen, Maastricht en Tilburg.

Waarvoor is onze vooraanstaande positie zo afgekald?

Bindenga: "De voornaamste oorzaak is dat de faculteit, althans een aantal jaar geleden, de accountantsopleiding minder belangrijk vond.

Accountancy: geen opleiding tot marxistisch econom

Die houding is echter de laatste jaren veranderd. Dat komt ook door de inspanningen van de vakgroep Bedrijfs-economie die zeer veel belang hecht aan een accountantsopleiding in aansluiting op een bedrijfseconomische studie."

Een 'controllers'- of EDP-opleiding zoals aan de VU hebben we niet aan de UvA. Valt er op dat gebied nog iets te verwachten?

Bindenga: "Als de faculteit ons geld geeft wel. Aan andere universiteiten doen ze dat blijkbaar anders."

Bindenga blijkt weinig kennis te hebben van die andere kanten van de faculteit. Hij vervolgt: "Zelfs in Maastricht, dat een zeer jonge universiteit is, hebben ze al een controllers-opleiding. Dat trekt weliswaar slechts een handjevol studenten. Maar men luistert daar blijkbaar meer naar de markt en start geen opleiding tot marxistisch econom of iets dergelijks."

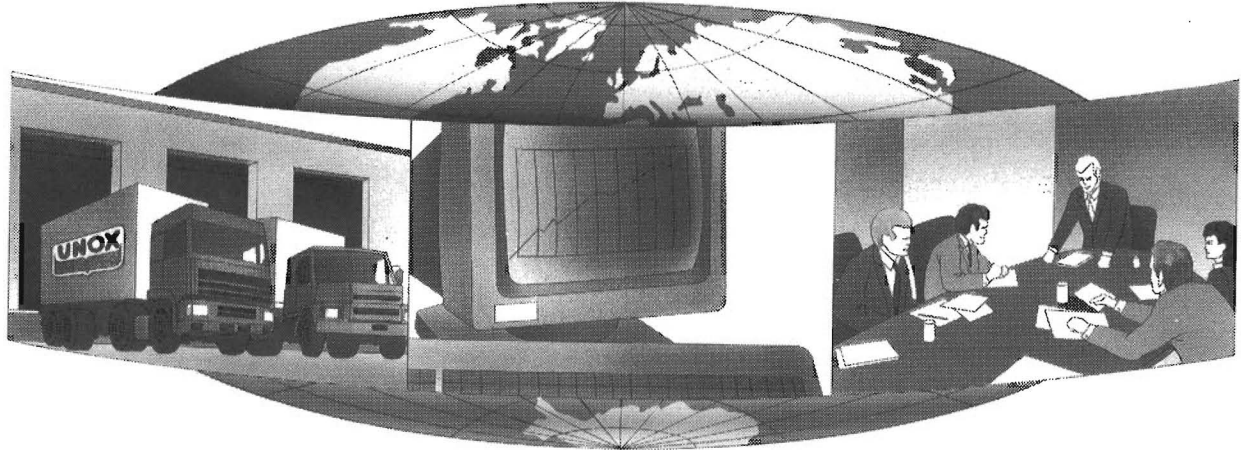
TOEKOMST

Aan plannen geen gebrek bij de vakgroep. Er wordt door Soeting geparticipeerd in colleges Informatiesystemen ten behoeve van Russische zakenlieden. Er bestaan concrete plannen om een milieuvriendelijk te introduceren. Als de wetgeving van de overheid door gaat kan dat zeer interessant worden. Er is van ministeries en andere organisaties al geld losgeweekt. Met het Nivra zal in 1991 een opleiding voor Assistent-Accountants worden opgezet, die uitmondt in een doctoraal diploma Bedrijfseconomie.

Het is niet uitgesloten dat er in de toekomst een doctoraal diploma Accountancy met meerdere afstudeervarianten komt. Zo hoopt men het imago van de UvA weer op te vijzelen.

Aangezien de meeste medewerkers van de vakgroep ook een baan in het bedrijfsleven hebben blijft er ogenschijnlijk weinig tijd over voor 'wetenschappelijk onderzoek'. Het heeft wel als voordeel dat de 'link' tussen theorie en praktijk zeer groot is. Voorts wordt door alle leden van de vakgroep regelmatig verricht en wordt voor wetenschappelijk onderzoek nauw samengewerkt met en in het Limperg-instituut.

Hoe nuchter moet een manager zijn voor een bierworstje?

In de Financiën & Economie bij Unilever

Een bierworstje. Door Unilever-werkmaatschappijen wereldwijd geproduceerd en op de markt gebracht onder allerlei merknamen. Een produkt dat door miljoenen gezinnen over de gehele wereld wordt gekocht en honderden miljoenen gulden aan omzet oplevert. En dus een business-operatie van betekenis. Maar vooral ook een financieel-economische management-operatie van niveau.

Financieel-economisch management op hoog niveau

De financieel-economisch manager bij Unilever overziet het gehele bedrijfsgebeuren. Niet alleen in functies in interne controle, treasury, financial accounting en management accounting. Maar ook als verantwoordelijk manager voor logistiek, inkoop en informatietechnologie. Hij is daarmee verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van de gehele business-operatie.

De financieel-economisch manager als beslisser

Voor de operaties en oplossingen waar het hier om gaat, zijn de financieel-economisch managers zelf verantwoordelijk. Zoals trouwens overal in de sterk gedecentraliseerde Unilever-organisatie, waar het merendeel van de beslissingen op werkmachtschappijniveau door de managers zelf wordt genomen. Managers die, elk op hun eigen gebied, als generalisten voor hun taak berekend zijn. Die dus stevig in hun schoenen moeten staan.

Vele produkten wereldwijd

Een bierworstje is natuurlijk maar één

voorbeeld uit de talloze topprodukten die de 500 werkmachtschappijen van Unilever in zo'n 75 landen voortbrengen. Met voedingsmiddelen zoals diepvriesprodukten, margarine, ijs, thee en soepen. Met wasmiddelen, toiletartikelen en speciale chemische produkten. Elk voor zich, maar ook in hun samenhang gepaard gaande met financieel-economische management-operaties van hoog niveau.

Unilever biedt u een managementcarrière

In een managementcarrière bij Unilever gaat het om meer dan een baan. Dat proeft u al uit de informatie die u als student opdoet over Unilever. U merkt het ook in de directe contacten met academici die hun loopbaan bij Unilever al zijn gestart. En u zult het zeker weten als u zelf een van die academici bent die in enkele jaren worden geconfronteerd met wisselende functies in verschillende werkmachtschappijen en in meerdere landen. U groeit door training-on-the-job en door interne opleidingen. En u werkt samen met andere managers van hoog niveau uit disciplines als marketing en techniek. Managers die dezelfde zware selectieprocedure hebben doorlopen als uzelf.

Wat is uw meerwaarde voor Unilever?

Unilever verwacht beslist meer van u dan

een voltooide studie. Unilever stelt hoge eisen aan uw persoonlijkheid. Aan uw analytische scherpte en dynamiek. Aan uw ondernemingszin. Aan uw leidinggevende en communicatieve kwaliteiten. Eigenschappen die moeten zijn af te lezen uit de activiteiten die u naast uw (natuurlijk met goede resultaten afgesloten) universitaire studie hebt ontplooid.

Wanneer komt u in aanmerking?

Voor een startpositie in de financieel-economische discipline bij Unilever komen kandidaten in aanmerking die niet ouder zijn dan 28 jaar, met een voltooide universitaire studie in economie of bedrijfskunde. Ook academici uit andere richtingen komen in aanmerking, mits duidelijk gemotiveerd voor dit uitdagende vak en met het speciale profiel dat wij eerder hebben geschetst. Het zal u niet verbazen dat wij een strenge selectieprocedure hanteren. Tenslotte gaat het om onze toekomstige (top)managers.

Open sollicitatie

Unilever zoekt continu naar aankomende managers van hoog niveau. Beantwoordt u aan ons profiel? Stuur dan een brief met uw curriculum vitae aan mevrouw drs. H. de Bruin, Algemene Personeelszaken Nederland, sectie Management Development, Nederlandse Unilever Bedrijven B.V., Museumpark 1, 3015 CB Rotterdam.

Na een eerste beoordeling op papier berichten wij u dan snel of wij u uitnodigen voor onze selectieprocedure. U kunt ook vooraf telefonisch onze brochure "Perspectieven voor Academici bij Unilever" aanvragen: 010 - 464 42 43.

Unilever

Een wereld van mogelijkheden

RECHT EN ECONOMIE

JACCO KNOTNERUS

Prof. Mr. C.A. Boukema is hoogleraar bij de vakgroep Recht. Tevens is hij voorzitter van deze kleinste vakgroep binnen de FEE. Boukema spreekt over zijn vakgebied, over de samenhang tussen Recht en Economie en over onderwijs en onderzoek binnen de vakgroep.

"Er vindt een duidelijke toenadering plaats tussen de disciplines Recht en Economie. Op bestuurlijk niveau bestaat een vanzelfsprekende link tussen beide disciplines. Economische politiek is nu eenmaal niet goed mogelijk zonder sociaal-economisch recht.

Op wetenschappelijk niveau vindt in Nederland een economische benadering van het recht pas sinds kort plaats. In Amerika en Canada is men hier al langer mee bezig. De Rechtseconomie is daar gestart met de vraag hoe en aan wie sociale kosten dienen te worden toegerekend -denk bijvoorbeeld aan externe effecten op het gebied van milieu- voor zover die niet in de prijs tot uitdrukking komen. Meerdere oplossingen zijn mogelijk en kunnen bijvoorbeeld liggen in de sfeer van verzekeringen, aansprakelijkheidsregelingen, eigendomsrechten. Essentieel is dat hier een duidelijke terugkoppeling van Recht naar Economie plaatsvindt."

HARMONISATIE

"Het zou best kunnen dat onder invloed van de eenwording van Europa in 1992 de toenadering tussen de twee disciplines in een versnelling komt. Het harmoniseren van nationale rechtsstelsels is echter al tientallen jaren aan de gang. Zo is bijvoorbeeld in ons land de Besloten Vennootschap ingevoerd omdat ook andere landen een dergelijke rechtsvorm hanteerden. Eén Europese regeling werd van belang geacht omdat dan vestigingskeuzen van bedrijven niet meer bepaald zouden worden door dergelijke zaken, maar dat een meer optimale allocatie plaats zou kunnen vinden.

Niet op alle terreinen verloopt harmonisatie soepel. Medezeggenschap binnen bedrijven is iets waar een totale blokkade lijkt te bestaan. Dan komen landsculturele achtergronden en verschillen naar voren. In Engeland ontbreekt de medezeggenschap bijna volledig en men is niet van plan daar verandering in aan te brengen. Duitsland daarentegen is al heel ver. Wij in Nederland denken altijd dat we heel ver zijn."

ONDERWIJS

"Ooit was Recht een verplicht vak binnen de studie Economie. De plaats van Recht is echter aan erosie onder-

worpen geweest, nu worden er een propaedeuse-keuzevak en twee doctoraal keuzevakken gedoceerd. Ik heb altijd het standpunt ingenomen dat economen moeten uitmaken of ze Recht willen verplichten. Ik heb persoonlijk te weinig zicht op wat een econoom moet weten om een zinnig oordeel te kunnen geven. Het lijkt me echter in een aantal gevallen wel logisch dat economen wat van ons vakgebied afweten. Het kan meer diepte geven aan bepaalde specifieke kennis.

Binnen ons onderwijsaanbod ligt het zwaartepunt bij het keuzevak Inleiding Bedrijfsrecht. Meer dan de helft van de studenten kiest dit vak. Wij doceren alleen die delen van het recht die direct verband houden met de Economische studie. Deze delen proberen we diepte te geven. Ik geloof er in dat dingen pas leuk worden als je er echt het fijne van weet. Bij Recht is een dergelijke precisie ook belangrijk. Als een student zegt: *en dan komt de faillissementswet om de hoek kijken*, dan wil ik precies weten wanneer en om welke hoek dit gebeurt. Deze nauwkeurige manier van analyseren wordt studenten bijgebracht tijdens de werkcolleges en wordt getest in het tentamen. Het is een open boek-tentamen, je hoeft dus geen rijtjes te kennen, het gaat ons er om dat je snel en nauwkeurig kunt werken.

"Het geven van voorschriften vind ik volstrekt a-wetenschappelijk."

Een specialisatievak Recht is onhaalbaar gebleken. Er was domweg te weinig belangstelling. Voor de liefhebbers wordt wel nog het keuzevak Ondernemingsrecht en Familievermogensrecht gedoceerd, daarvoor is de belangstelling echter al een stuk geringer."

WETENSCHAP

"Er bestaat een aantal wetenschappelijke stromingen in de juridische wereld. Sommigen zijn positivistisch van aard en zeggen: *Wij bestuderen hoe rechtsstelsels in elkaar zitten en pogen te analyseren wat de effecten van bepaalde maatregelen zijn. Wij kunnen geen voorschriften geven over hoe*

rechtsstelsels in elkaar zouden moeten zitten, dat zijn politieke vraagstukken. Andere stromingen geven die voorschriften wel als resultaat van hun onderzoek, zoals economen dit ook vaak doen. Dit is ook de gangbare opvatting zoals je die in veel juridische handboeken tegenkomt: wel of geen beschermingsconstructies, een zwaardere danwel lichtere aansprakelijkheid van bestuurders.

Ook binnen de vakgroep bestaan dergelijke methodologische verschillen van mening. Het geven van voorschriften vind ik volstrekt a-wetenschappelijk. Guda Oly, een collega, is bijvoorbeeld een andere mening toegedaan.

We hebben besloten dat die delen van het recht waar we onderwijs in geven, ook onze aandacht behoeven bij onze onderzoekswerkzaamheden. Dit komt globaal neer op de vakken Ondernemingsrecht, Handelsrecht en Economisch Recht. Binnen deze grenzen hebben we specialismen willen ontwikkelen, zodanig dat toppublicaties tot de mogelijkheden zouden behoren. Guda Oly heeft dat met de Handelskoop gedaan, ikzelf doe dat op een aantal terreinen van het Ondernemingsrecht zoals de problematiek rond de Fusiecode en het enqueterecht. Bij deze projecten werken we samen met juristen uit Rotterdam, Groningen en Utrecht.

Verder participeert de vakgroep ondermeer in een facultair project met de naam 'Fusie en Ontvlechting'. Dit betreft een samenwerkingsverband met mensen van Financieel en Strategisch Management, het loopt echter moeizaam omdat de bedrijfseconomen het niet bepaald gemakkelijk hebben door de zware onderwijslast."

TOEKOMST

"In de toekomst zou de vakgroep wel eens nog meer aan betekenis kunnen inboeten voor de faculteit. In het hooglerarenplan voor 1992 is voor de leerstoel Recht nog slechts 0,5 formatie beschikbaar, tegen 1,0 momenteel. Ik ben niet geneigd het behoud van die formatieplaats te gaan verdedigen. Als economen vinden dat ze met een halve formatieplaats uitkunnen, dan is dat hun verantwoordelijkheid."

het w i s s i t e k a a r t j e

Rudolf Geel

Moret Ernst & Young. Hij haalde het kaartje uit zijn portefeuille. Hoe het erin gekomen was, wist hij niet meer. Dat had hij de laatste tijd steeds vaker. Vreemde kaartjes, zakdoeken. Jammer genoeg nooit eens vreemd geld. Wie vond z'n visitekaartje zo belangrijk dat hij er overal mee rondstrooide? Of was dit gebaar wel degelijk voor hem alleen bestemd, met de bedoeling dat hij overging tot handelen?

Hij kon zich niemand herinneren die zich aan hem had voorgesteld als Ernst Moret. Of was Moret de voornaam? Moret Ernst. Nooit van gehoord. Waarom zou hij ook? Het aardige van horecabedrijven is dat je er steeds nieuwe kennissen ontmoet.

Toch dacht hij na. Tenslotte was denken zijn specialiteit. En opeens schoot hem een beeld voorbij uit het verleden. Een jongen op een snelbrommer, die langs zijn oude herenrijwiel knetterde. Toen hij langer nadacht, zijn geheugen afgroef, zag hij de jongen zelfs achteraan in de klas zitten. Ernst heette die jongen. Ernst Moret! Droeg broeken met kachelpijpen en bordeelsluipters. Kleren die zijn eigen moeder hem verbood.

Nog eens keek hij op het kaartje. Hij liep de geheel in marmer uitgevoerde hal van het kantorenpand binnen. De lift schoot hem in enkele seconden geruisloos naar de vijftiende etage. Moret Ernst & Young. Het klonk chique genoeg. Chiquer in ieder geval dan Ernst Moret & Partners. Partners! Doorgaans was dat niet meer dan een soortnaam voor de vrouwen die het pad hadden gekruist van de naamgever van het bureau. Inmiddels was hij ze zoveel alimentatie verschuldigd dat hij ze maar in dienst had genomen, voor het uitvoeren van lichte representatiewerkzaamheden.

Wie was Young trouwens, met die & voor zijn naam? Stak daar een werkelijk mens achter of betekende '& Young', op een meer eigentijdse manier, gewoon hetzelfde als '& Partners'? Als suggestie dat Ernst Moret zijn partners het liefst in een lage leeftijdsklasse zocht. Lolita de Jong. Zat 'n paar klassen lager. Zeker vijftientig klassen tussen die twee.

Hij voelde zich ongemakkelijk. Dames in geavanceerde mantelpakken snelden hem voorbij, hun neuzen in de lucht gestoken, op weg naar Ernst Moret en Young om hen met zachte stem mee te delen dat het voor de komende avond bestelde restaurant en de hotelsuites geregeld waren.

Hoe anders ging het toe op de universiteit, waar hij zelf werkte. De secretaresse moest hij delen met de overige leden van het instituut, hetgeen erop neerkwam dat zij allemaal de secretarissen van hun ene secretaresse waren.

Een leven gewijd aan de wetenschap. Als je een vlakgom nodig had, kon je het beste even naar Rusland reizen. Hoefde je niet zo lang in de rij te staan. 'Professor', noemden ze hem al

toen hij jong was. 'Beter een professor dan een nozem', sprak zijn moeder en wierp hem een vermaakt overhemd van zijn vader toe. Was hij maar met Ernst Moret omgegaan!

'Wat kan ik voor u doen?' vroeg de receptioniste op beleefde en zelfs vriendelijke toon. Achter haar was een spiegel. Hij keek zichzelf in het gezicht. Milanese maatpakken flitsten achter zijn rug langs, op weg naar hun riante kamers. Hij liet haar het kaartje zien. 'Ik schijn hier een afspraak te hebben.' Hij draaide het kaartje om. '11.30 uur', stond erop geschreven. Zo vroeg was hij nog nooit uit bed geweest. 'En aan wie van de heren mag ik zeggen dat u bent gearriveerd?'

Hij sloot zijn ogen en dacht na. Het was laat geworden. Te laat voor het soort mensen dat hier werkte. Hier werden belangrijke beslissingen genomen, dat zag hij meteen. Hij stak zijn hand in de zak van zijn spijkerbroek en trok er een lang geleden gewassen zakdoek uit. Zweet verscheen op zijn voorhoofd. Het meisje van de receptie keek hem nieuwsgierig aan. Dat begreep hij ook wel. Zo iemand als hij kwam hier niet vaak. Die konden ze hier missen als de fiscus. Hij haalde diep adem. 'Ik had een afspraak met de heer Moret,' zei hij. 'Helaas ontbreekt mij thans de tijd om deze na te komen. Dat wilde ik persoonlijk even komen zeggen.'

Dit verhaal is geschreven in opdracht van Moret Ernst & Young. Een toonaangevende organisatie van accountants, belastingadviseurs en management consultants. Wilt u weten welke aantrekkelijke carrièremogelijkheden wij academici bieden, praat dan eens met de heer R.J. Ekkebus (010-4074368).

Moret Ernst & Young

'À HUIS OUVERTS'

LUCETTE PLUG

Zoals Anne Leemhuis in het vorige nummer al aankondigde, heeft er een wisseling van de wacht plaatsgevonden. Het komend jaar zal ondergetekende jullie studentbestuurslid zijn. Op deze pagina zal ik jullie op de hoogte houden van hetgeen er zich afspeelt in de raden en commissies op de faculteit. Vanaf deze plaats wil ik Anne bedanken voor de uitstekende wijze waarop hij het afgelopen jaar de studentenbelangen behartigd heeft in het bestuur en daarbuiten.

DE FACULTEIT

Na de zomer begint de faculteit weer een beetje op gang te komen. Terwijl ik dit stukje schrijf zijn er nog geen commissie- of raadsvergaderingen geweest. Daarom neem ik de gelegenheid te baat om de bestuurlijke structuur van de faculteit nog even kort weer te geven. Speciaal voor de eerstejaars, maar ook voor ouderejaars een geheugensteuntje.

De faculteit wordt bestuurd door de faculteitsraad (FR) en het faculteitsbestuur (FB). De faculteitsraad zet de algemene beleidslijnen uit en het faculteitsbestuur houdt zich bezig met de dage-

lijkse gang van zaken. In de faculteitsraad zitten 7 docenten, 6 studenten en 1 OBP'er (Overig en Beheerspersoneel). In het faculteitsbestuur zitten 3 docenten, 1 student en 1 OBP'er.

Daarnaast zijn er nog een groot aantal adviescommissies die de raad en het bestuur adviseren. In die commissies zitten docenten en studenten.

De adviescommissies die je regelmatig zal tegenkomen op deze pagina zijn de zogenaamde Studierichtingscommissies (SRC's). Elke studierichting heeft een SRC. Zij adviseren over het onderwijs. In deze SRC's is de docent/student verhouding fifty-fifty.

DE AGE EN DE NOBAS

De studenten in de commissies en raden worden grotendeels 'geleverd' door de twee studentenorganisaties AGE en NOBAS. Zowel de AGE als de NOBAS vergaderen regelmatig. In deze vergaderingen komt onder meer aan bod wat er zich afspeelt in de verschillende commissies en raden, zodat iedereen daarvan op de hoogte is. In het afgelopen jaar hebben delegaties van de AGE en de NOBAS ook regelmatig overleg gevoerd, vooral over grote

zaken, zoals bijvoorbeeld de herziening van het studieprogramma. Degenen onder jullie die geïnteresseerd zijn kunnen altijd een vergadering bezoeken. Ze worden aangekondigd in Folia. Voel je je niet geroepen tot de politieke arena, maar heb je wel ideeën over het onderwijs dan kun je ook terecht bij deze verenigingen. Beide organisaties geven regelmatig een blaadje uit om je op de hoogte te houden van hetgeen ze doen. Naast de politiek hebben beide ook nog een aantal facilitaire activiteiten. Zo verkoopt de NOBAS onder andere uittreksels en geeft de AGE readers uit.

TOT SLOT

Zoals ik in de aanhef van mijn stukje al heb gezegd ben ik dit jaar studentbestuurslid. Het studentbestuurslid zit in het faculteitsbestuur, woont vergaderingen bij en voert overleg met de studentenorganisaties. Maar dat is niet het enige. Het studentbestuurslid is er ook voor jou. Heb je problemen met iets of iemand op de faculteit, maar weet je niet waar je naar toe moet, kom dan langs op kamer 2173 of bel 525.4286.

BULLENBAKKEN

MARK BRONSTEIN

Om 13.00 uur begon de bul-uitreiking, om 13.25 de borrel en om 13.40 schreeuwde de beheerder dat het tijd was om afscheid te nemen. Een tiental studenten was drs. geworden.

De ceremonie van de bul-uitreiking lijkt integraal met de architectuur van het gebouw bedacht te zijn, met een blinde afkeer voor alles wat mooi, warm en vriendelijk is. Maar misschien ook is er gewoon helemaal niet over nagedacht. Want de slachtoffers van de uitreiking verdwijnen van het toneel, hun ongenoegen zal zelden nog gehoord worden. De teleurgestelde ouders zullen de dag voor hun kind niet bederven, het is een dag om trots te zijn, niet om te zeiken.

Voor de "persoonlijke" overhandiging van de bullen wordt ongeveer één minuut uitgetrokken. Voor het vullen van de tijd tussen het afroepen van de naam en het "alstublieft" hanteert Van der Zijpp een strakke formule. Een vluchtige blik op de bul vertelt iets over

vier variabelen: aantal keren dat tentamen is gedaan; behaalde cijfers; vakkenkeuze en bijzondere studiepunten. Er rolt zo per student een gepaste standaardopmerking uit als: "Nog nooit een onvoldoende gehaald. Goed zo.", "Mooie cijfers. Goed zo", "Ook al vooral bedrijfseconomische vakken." of "Meneer zat in de redactie van ons faculteitsblad." De gelukkige student zegt "Ja", Van der Zijpp vraagt of ie al werk heeft waarop de student weer "Ja" zegt en dan volgt dus "alstublieft".

Eerlijk gezegd kan ik me geen ongelukkigere keus voorstellen dan Van der Zijpp. Er zitten in de examencommissie mensen die minder moeite hebben met het uitspreken van een vriendelijk woord of het stellen van een persoonlijke vraag.

Aan de bul zelf is ook niet de minste zorg besteed. Die komt van een grote stapel en is met een snelle printer nog even op naam gesteld.

Het voornaamste effect van de ceremonie is dat de aanwezige familie ervan overtuigd raakt dat hier eigenlijk

niets bijzonders is gebeurd. Hun Henk is er één zoals vele andere Truusjes en Jantjes die vandaag een formaliteit afhandelen ter afsluiting van een kennelijk niet al te belangrijke periode. Ze studeren af per dozijn en het is duidelijk dat de professoren Henk vandaag voor het eerst zien.

Geachte examencommissie,

Ik stel voor dat dit voortaan anders gaat. U moet weten dat het onze ouders veel moeite kost om hier in de buurt een parkeerplaats te vinden en ook wij hebben ons best gedaan voor dat papiertje. Er is vast wel een kleermaker bereid te vinden om van die mooie zwarte professorenjurken te maken en er zijn beslist nog wel universitaire tradities waarop u voor een andere ceremonie terug kunt grijpen. En het zou me niet verbazen als AMRO/ABN uit liefde voor haar toekomstige klanten voor het nodige geld wil zorgen. Anders stel ik voor dat u de bul voortaan gewoon van een postzegel voorziet.

Het instrumentarium van de moderne accountant is ingrijpend veranderd. Een draagbare PC bijvoorbeeld is niet meer weg te denken. Hiernaast is de functie-inhoud sterk aan het wijzigen. Want onze cliënten verlangen meer dan alleen een gedegen en efficiënte jaarrekeningcontrole.

Zij willen tevens snel, professioneel en creatief advies op velerlei financieel gebied. Reorganisaties, winstverbeteringsonderzoeken, acquisities, investeringsbeslissingen, management buy-outs. Het hele scala. Projecten die vaak samen met onze belastingadvies- en consultancy-afdelingen worden uitgevoerd.

WIJ ZOEKEN ENTHOUSIASTE MEDEWERKERS

Wij leveren dat soort advies. Op elk moment, op elke plaats. Daar staan we bekend om. Maar dat kunnen we alleen als we de juiste mensen hebben. Echte professionals. Ambitieuze doorzetters die hun intelligentie en kennis op een creatieve, zakelijke manier kunnen gebruiken.

Daarom zoeken we jonge bedrijfseconomen (m/v) met de juiste instelling die bij ons in de praktijk deze vaardigheden willen verwerven of uitbreiden.

Wij vragen dus veel. Maar daar staat ook veel tegenover. Uitstekende carrièremogelijkheden gekoppeld aan een prima honorering. Een gedegen trainingsprogramma en goede studiefaciliteiten. Maar bovenal afwisseling en uitdaging!

Geïnteresseerd? Neem contact op met drs. Y.R.C. de Vries RA, Stadhoudersplantsoen 24, 2517 JL Den Haag, tel. 070-3425625, of de heer E.H. Hulleman, Locatellikade 1, 1076 AZ Amsterdam, tel. 020-6625383, of J.A.C. Borghouts RA, Pastoor Petersstraat 162, 5612 LV Eindhoven, tel. 040-458300, of bel één van hen voor een brochure.

Arthur Andersen & Co., accountants, maakt deel uit van de toonaangevende maatschap Arthur Andersen & Co., welke meer dan 51.000 medewerkers telt. In Nederland zijn wij een relatief jonge organisatie met circa 450 medewerkers verspreid over de accountancy-, belastingadvies- en consultancydivisie met kantoren in Den Haag, Amsterdam, Eindhoven en Rotterdam. Onze cliënten opereren zowel lokaal als internationaal in alle denkbare industrietakken en variëren qua omvang van klein tot zeer groot.

ARTHUR
ANDERSEN
& CO. ACCOUNTANTS

